

Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 11. avgusta 1989
številka 31, letnik 48, cena 5.200 dinarjev

Najmanj 406 milijonov

Predsedstvo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije je na 41. seji 19. 6. 1989 dopolnilo metodologijo za izračun najnižjega osebnega dohodka in sprejelo sklep, da bi višino najnižjega osebnega dohodka mesečno usklajevalo in objavljalo.

Na podlagi ocene življenjskih stroškov za mesec julij ter sprejete metodologije in politike zveze sindikatov je višina najnižjega osebnega dohodka za avgust 1989 4.060.000 din.

Sekretar RS ZSS
Rajko Lesjak

Pa smo res poceni

No, končno! Vsaj za nekaj časa smo se nehali meniti o Miloševiću, srbski nevarnosti in podobnih večnih šanktemah zadnjega časa. Tako, dragi bralci, množice na tehle fotografijah ne čakajo na Politiko in, verjeli ali ne, tudi za podpis pod eno ali drugo listino se ne drenjajo. Klinc pa take listine, na katere ne dobiš nič popusta pri sladkorju, moki, olju, si najbrž mislijo.

Mi pa sploh ne vemo, kaj naj si še mislimo. Nedolgo tega je bilo vse skupaj bolj jasno. Če so kdaj že ponudili kaj cenejšega, se je kupovalo predvsem pod pultom. Saj če se je kdo drenjal v vrsti za cenejšo robo, če je bil celo tolikanj predrzen, da je hotel nekaj več, je bilo jasno, za koga gre. Za špekulanta kajpak, za čisto navadnega voluharja, ki si hoče kopiciti stvari, ki jih je ljuba oblast točno splanirala, da jih bo za vse ravno prav in po pravšnji ceni.

Dandanašnji, v tržni zagretosti, je že kar normalno, če hočejo ljudje kupovati ceneje. Tako daleč smo že zabredli. Holpa, pardon. Čisto nehote se mi je izmuznil izraz »normalno«. Verjetno bi ga morali pri nas še za lep čas kar črtati iz besednjaka.

Pri naši najnovejši razprodaji namreč res ni čisto nič normalnega. Zaradi intervencijske prodaje so vsi znoreli. Kmetje so šli povsem upravičeno v zrak zaradi te abotnosti. Trgovci so naravnost popenili in tudi kupci niso prav nič navdušeni. Le pogledajte še enkrat fotografije.

Nekaj sicer namigujejo, da si nekateri le manejo roke. Recimo slaščičarji, gostilničarji, čebelarji, vinogradniki in celo Avstrijci da so si z našim umotvorom osladili življenje. Kar naj si ga. Jaz namreč prav nič ne verjamem, da gre za normalno (hm, že spet) tržno logiko, češ, vsak pameten človek kupuje tam, kjer je ceneje. Nak, jaz na te tržne limanice še ne grem. Zame je vse skupaj zgolj razprodaja, dokaz splošne cenenosti, smerokaz, kam gremo in kam je že padla naša raven. Ne verjamete? Bom pa dokazal.

Ko smo bili še gospodje, smo si res nosili pručke in spalne vreče pa se dneve in noči drenjali v vrstah na pločnikih. Toda, gospoda moja, čakali smo na avtomobile. Zdaj pa na moko, ki je menda še črviva za povrh.

Tekst: Ciril Brajer;

fotografije: Sašo Bernardi

Iz vsebine:

Slovenski gostinci napovedali stavko
**NE ZAHTEVAJO VEČJH PLAČ, TERJAJO
PA NORMALNE POGOJE ZA DELO**

TAM pred odločilnim razpotjem
**ALI BODO DELAVCI LE IVERI OD
TESANJA**

Presežki delavcev po zakonu o delovnih razmerjih

**PRAVICA DO NOVE ZAPOSLOTITVE ALI
SOCIALNEGA VARSTVA**

Šesta uskladitev pokojnin
MARATON ZA PLAČAMI

Srečko Lukovnjak v godlji
BOJTE SE LJUTOMERSKEGA RIZLINGA

Enigma Dedijer: **DIMNE RAZPOČNICE KMALU IZGINEJO**

Zahteve koprskih sindikatov ob stečaju Tomosa

Potem ko je bilo pretekli teden presenečeno s predlogom za stečaj Tomosa, je predsedstvo občinskega sindikalnega sveta zdaj s tem primerom zelo zaposleno. Imenovalo je komisijo, ki je problem proučila in izoblikovala predloge. Predsedstvo je predloge komisije v celoti sprejelo. V razpravi pa je še poudarilo, naj Izvršni svet Skupščine občine Koper imenuje od uvedbi stečaja strokovno komisijo, ki bo v pomoč pri razreševanju možnih presežkov delavcev (kot v primeru Vina Koper in Tiskarne Jadran).

Predlogi za razreševanje težav v Tomosu in zaposlitev odvečnih delavcev pa so tile:

V skladu s razpravami in stališči Občinskega sveta ZSS Koper in Republiškega sveta ZSS naj strokovni in poslovni organi v podjetju Tomos pripravijo programe proizvodno-poslovne usmeritve z opredeljenimi kadrovskimi potrebami, morebitne ekonomske in tehnološke presežke naj dosledno razrešujejo po sprejetih kriterijih v Zvezi sindikatov Slovenije ter delavce takoj po vrnitvi s kolektivnega dopusta celovito informirajo o stanju v podjetju in posledicah, da bi osnovne organizacije sindikata lahko nemoteno delovale.

Predsedstvo zahteva od Komiteja za gospodarstvo SO Koper, da mu posreduje predlog za uvedbo stečaja z obrazložitvijo.

Predsedstvo zahteva uveljavitev tehle pravice delavcev: Osebnih dohodkov delavcev v Tomosu se morajo izplačevati v skladu z družbenimi usmeritvami, samoupravnimi splošnimi akti in rezultati dela in gospodarjenja. Pri izplačilu osebnih dohodkov se mora, upoštevaje določila samoupravnega akta, obvezno uveljaviti najnižji osebni dohodek, opredeljen v Družbenem dogovoru o dohodku SRS (Uradni list SRS št. 18/78, člen 13) in sindikalni listi, ki določa nominalno vrednost.

Skladno z rezultati poslovanja se morajo vsa sredstva sklada skupne porabe, ki na

podlagi določil Zakona o računovodstvu bremenijo poslovne odhodke, izplačati do objave stečajnega postopka, in sicer: regres za letni dopust delavcev, ki ni bil izplačan, upoštevaje spremembo družbenega dogovora o dohodku (Uradni list SFRJ, št. 36/89), nagrade ob upokojitvi vsem delavcem, ki ta pogoj izpolnjujejo v letu 1989, jubilejna nagrada vsem delavcem, ki so do nje upravičeni v letu 1989, socialne pomoči.

Za delavce, ki bodo po uvedbi stečajnega postopka postali tehnološki ali ekonomski presežek in bodo sami prevzeli obveznost zagotavljanja zaposlitve, je treba rezervirati sredstva in zagotoviti izplačilo odpravnine skladno s prevzetimi obvezami uveljavljene sindikalne liste v samoupravnih splošnih aktih. Ta zahteva se mora uveljaviti v sklepu o uvedbi stečajnega postopka v podjetju Tomos in se na ta način v okviru stečajne mase tudi realizirati.

Izplačilo odpravnine delavcem po tem zahtevku ne izključuje kapitalizacije nadomstila za čas nezaposlenosti v skladu z zakonodajo.

Za vse delavce, ki izpolnjujejo pogoje in v stečajnem postopku lahko postanejo presežek, se morajo pred uvedbo stečajnega postopka zagotoviti sredstva za dokup delovne dobe. Ob uvedbi stečajnega postopka se predlaga moratorij za delavce, ki so v bolniškem staležu in so v postopku ocenitve pred invalidsko komisijo. Objekti družbenega standarda se morajo izvzeti iz stečajne mase.

Vsem delavcem mora biti zagotovljena izraba letnega dopusta za leto 1989. V skladu z 82. členom statuta Podjetja tovarne motornih vozil Tomos se morajo zagotoviti vsi pogoji za delovanje sindikata. Pri uvedbi stečajnega postopka naj Izvršni svet SO Koper imenuje strokovno telo, ki bo v pomoč pri razreševanju položaja presežkov delavcev (primer Vina Koper).

Ocenjeni življenjski stroški delavskih družin v juliju 1989

Življenjski stroški, ki jih objavljamo po sklepu predsedstva RS ZSS, so valorizirani aprilski izdatki iz letošnjega leta. Ocenimo jih tako, da aprilске izdatke povečamo za podražitev posameznih skupin življenjskih potrebščin od aprila do vključno julija 1989, kar v indeksih prikazujemo v zadnji koloni tabele.

Življenjske stroške izbrane tričlanske (oba zaposlena starša in devetletna hči) in štiričlanske (oba zaposlena starša, šestletni sin in štirinajstletna hči) prikazujemo na dveh ravneh: na poprečni in na minimalni ravni porabe. Poleg tega prikazujemo še nujne mesečne stroške, to je tisti del minimalnih izdatkov za življenje, ki jih je treba plačevati vsak mesec sproti.

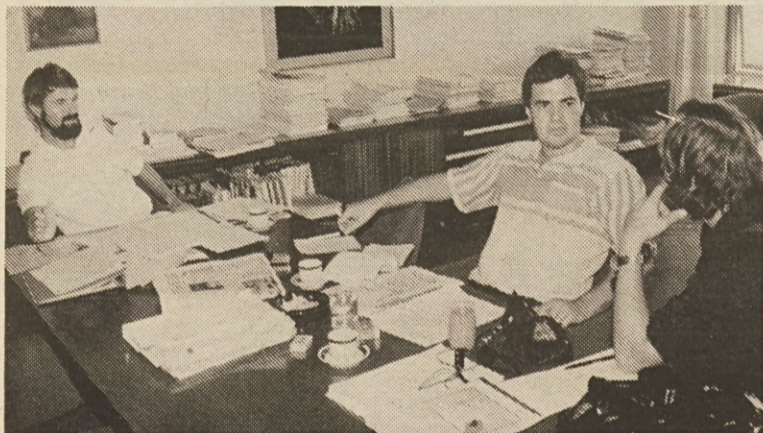
Hrana predstavlja v poprečni porabi tričlanske družine 30,9% stroškov, pri minimalni porabi 39,2%, v nujnih mesečnih izdatkih pa že 55,2%. Pri poprečni porabi štiričlanske družine pa predstavljajo stroški za hrano 31,8% življenjskih stroškov, pri minimalni porabi 39,1%, v nujnih mesečnih izdatkih pa kar 55,7%. V mesecu aprilu je znašal delež stroškov za hrano v poprečni porabi tričlanske družine 28,9, v minimalni porabi 36,4 in v nujnih mesečnih izdatkih 53,6%. Istovrstni deleži pri porabi štiričlanske družine so bili v aprilu naslednji: 29,7%; 36,7% in 54,0%.

Na drugem mestu po velikosti so izdatki za prometna sredstva in PTT storitve. Njihov delež v poprečni porabi obeh družin znaša 15,2%, v minimalni pa 11,5%.

Strok. službe RS ZSS

Mesec: julij 1989

Skupina dobrin iz košarice	Tričlanska delavska družina		Štiričlanska delavska družina		Ind. cen živ. potrebščin mes. 7. 4. 89
	poprečni stroški	min. stroški	nujni stroški	poprečni stroški	
Hrana	4.119.594	3.222.025	3.222.025	5.216.040	3.965.886
Pijača	480.427	268.573	268.573	489.517	271.225
Kajenje	130.010	96.902	96.902	130.010	96.902
Oblačila	996.037	712.873	32.672	1.193.204	870.469
Obutev	191.087	149.289	0	249.813	173.825
Stanovanje	639.166	455.942	421.264	781.521	549.998
Ogrevanje, razsvetljava	709.807	485.953	298.974	877.818	590.229
Gospodinjstva oprema	1.260.990	631.412	0	1.467.681	725.318
Higiena, zdravstvena nega	602.271	461.606	416.282	734.550	559.971
Izobr., kultura, razvedrilo	1.190.695	432.346	313.781	1.445.283	554.067
Prometna sr. in storitve	2.020.130	943.418	571.292	2.489.090	1.153.540
Razni predmeti in storitve	262.510	147.530	0	564.429	328.794
Drugi izdatki	730.857	207.833	193.023	771.955	212.064
Skupaj (v din)	13.333.583	8.215.701	5.834.787	16.410.910	10.052.288
Stopnja rasti 7. 4. 89	105.80	104.26	113.25	105.73	104.31

Tudi danes, 10. avgusta 1989 je v Domu sindikatov Slovenije možno videti, da se letos dopustništvo med njegovimi »prebivalci« ni toliko razmahnilo kot prejšnja leta. Delovna skupina članov predsedstva RS ZSS v sekretarju s sobi ustvarja najnovejšo kongresne listine. V teh dneh so že pripravili osnutek statutarnega sklepa, ki naj bi omogočil, da bi stekel začetek organizacijsko-kadrovske prenove.

Hkrati pa sindikalni odvetniki v 1. nadstropju sprejemajo delavce, ki iščejo svoje pravice. Alojz Poljanšek, ki je danes dežurni, nam je povedal, da gre za običajne zahteve v zvezi s plačili, invalidnino. Iz tega lahko sklepamo, da grožnje z odpusti presežkov delavcev še vedno visijo v zraku.

Cene obroka med delom za mesec julij 1989

Po modelu za računanje iz strokovnih podlag (Knjižnica Sindikati št. 58/83) je julija 1989 veljal normirani obrok med delom po poprečnih cenah v Sloveniji:

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški	Cena v din, vključno z režijo za pripravo		
		60%	80%	100%
		na dan		
I. lahko (2100 KJ)	7.200	11.520	12.960	14.400
II. srednje (3140 KJ)	8.900	14.240	16.020	17.800
III. težko (3780 KJ)	10.700	17.120	19.260	21.400
IV. zelo težko (4620 KJ)	12.400	19.840	22.320	24.800
		na mesec		
I.	158.400	253.440	285.120	316.800
II.	195.800	313.280	352.440	391.600
III.	235.400	376.640	423.720	470.800
IV.	272.800	436.480	491.040	545.600

Povzemamo

Hrvaški sindikati podpirajo Markovića

Hrvaški tednik Danas je objavil intervju s predsednikom sveta Zveze sindikatov Hrvaške Bernardom Jurlino. Ko orisuje njegov politični lik, ga uvršča med »tisto srednje mlado generacijo politikov na Hrvaškem, ki se odlikuje s sodobnimi pogledi na odnose med politiko in gospodarstvom, na poti izhoda iz labirinta krize.« O tem, kako si hrvaški sindikalni prvaki zamišljajo sindikalno organizacijo, pa prav po svoje priča njegova nenavadno ostra polemika s sekretarjem zagrebškega mestnega partijskega komiteja Slobodanom Uzelcem, kateremu je v brk zabrusil, da »so minili tisti časi, ko so morali sindikat in njegovi voditelji hoditi po svoje mnenje na partijske komiteje«.

V omenjenem pogovoru se zdijo najbolj zanimiva Jurlinova gledanja na reformo in s tem v zvezi na napade na prvega moža zvezne vlade Anteja Markovića. Ugotavlja, da je bil Markovičev program sprva deležen velike podpore po vsej državi, posebej tisti njegov del, v katerem se zavzema za novo kakovost življenja, za tako imenovani novi socializem. »Prav zaradi te velike podpore, ki jo je dobil še ne tako dolgo nazaj, ne verjamem, da so zadnji napadi na politiko vlade, še posebej pa na Anteja Markovića, spontani. Nasprotno, zdi se mi, da so organizirani, in to dobro organizirani. Njihov cilj je preprečiti uresničevanje reforme, pri kateri vztraja Ante Marković. Ta obrat pa me niti ne preseneča, saj je bilo pričakovati, da se bodo

oglasile protireformske sile s svojim rušilnim konceptom, kajti prav te najbolj vedo, kaj prinaša reforma. Ta pomeni drugačno integracijo Jugoslavije, ki naj bi temeljila na tržnih odnosih, na drugačnem gibanju kapitala in blaga, kar ima za posledico tudi drugačne odnose v politični sferi. Moje osebno stališče torej je, da se zaradi vsega tega, kar sem rekel, organizirano ruši Markovičev program, zaradi česar sem tudi prepričan, da se leta v takšnih okoliščinah ne more uresničiti brez svojevrstne in močne jugoslovanske koalicije, meni Jurlina. Predsednik hrvaških sindikatov vidi našo zadnjo možnost prav v Markovičevem programu reform, zato ga čudi, da nekdo zaradi svojih ozkih interesov tega noče videti, posebej ker ves svet z zaupanjem gleda na Markovičeve poteze.

Od kod prihajajo odpori? Jurlina je na to vprašanje zelo jasno odgovoril: »Mislim, da se največji odpori rojevajo v tistih vrstah, ki žele obdržati politično oblast.« In kako jih onemogočiti? Jurlina pravi: »Mislim, da reforme ne bo mogoče vpe-ljati, če ne bomo globlje zaorali v lastninske odnose. Če bomo ostali samo pri eni obliki lastništva, v našem primeru družbenega, ki je od vseh in od nobenega, bomo bistveno zožili prostor za reformske prijeme. Hkrati to pomeni, da bomo ostali pri modelu političnega monopolizma, v radikalni inačici pa celo pri totalitarizmu. Ne moremo se zavzemati za lastninski pluralizem in hkrati

trditi, da mora družbena lastnina ostati prevladujoča. Dominantna je lahko samo tista lastnina, ki bo učinkovitejša in od katere bodo lju-đe bolj živeli. O tem nas prepričujejo naše dosedanje izkušnje. Ko smo na Hrvaškem delali analize, se je izkazalo, da je v tistih občinah, v katerih so poleg družbenega tudi druge oblike lastništva, narodni dohodek precej višji od republiškega. In kar je tudi zelo zanimivo in poučno: v teh občinah je politični položaj precej stabilnejši, v njih že leta ni nezadovoljstva, štrajkov, političnih problemov. Te izkušnje po svoje govore, kako neupravičen je strah pred lastninskim pluralizmom in njegovim tržnim merjenjem. Prav zato mislim, da če ne bomo v novih ustavnih spremembah krenili po tej poti, tudi od našega izhoda iz krize ne bo nič...«

Ko je novinar vprašal, kako se v tem položaju počuti sindikat (na eni strani prepričan v upravičenost vladnih potez, na drugi pa pod pritiskom vse večjega števila nezadovoljnih in osiromašenih delavcev), je Jurlina najprej izrazil prav presenetljivo trditev, po kateri ni nujno, da bi moral biti sindikat na strani osiromašenih. Po njegovem mnenju je to ena od klasičnih zablod. »Sindikat mora predvsem vztrajati pri novi kakovosti življenjskega standarda in s tega gledišča podpirati reforme, ki na daljši rok ponujajo možnost vsem, da bodo bolj živeli...«

Povzel: I. K.

V skladu s sindikalno listo in s spremembami in dopolnitvami družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v SFRJ (Uradni list SFRJ, št. 36/89) je julijski regres za prehrano med delom znašal 20% poprečnega osebnega dohodka delavcev v gospodarstvu SR Slovenije za obdobje marec, april, maj. To je po podatkih republiškega zavoda za statistiko 20% od 3.006.112 din ali 601.222 din.

Primerjava kaže, da je v tistih organizacijah, kjer so uveljavili regres za prehrano za mesec julij po julijski sindikalni listi, le-ta zadoščal za ekonomske cene normativnega obroka za vse vrste del.

V tistih organizacijah, kjer so v mesecu juliju obračunali regres za prehrano po julijski sindikalni listi, le-ta ni zadoščal za pokritje ekonomske cene normativnega obroka za delavce, ki opravljajo zelo težko delo, v primerih, ko se hrano pripravljajo z 80- in več odstotnim režijskim pribitkom, in tudi ne za delavce, ki opravljajo težka dela, v primeru, ko se hrana pripravlja s 100-odstotnim režijskim pribitkom na stroške živil.

Strokovna služba RS ZSS

Šesta letošnja uskladitev pokojnin v Sloveniji

POKOJNINSKI MARATON ZA PLAČAMI

Ob koncu avgusta si bodo slovenski upokojeanci, v svojem nenehnem maratonu za plačami, lahko vendarle zadovoljno pomeli roke: prejeli bodo glede na rast osebnih dohodkov v zadnjem času za 35 odstotkov povišane pokojnine, poleg tega pa bodo spravili v žep še poračun za zadnjih sedem mesecev, to je od letošnjega novega leta naprej. Če k temu prištejemo še tisti poračun za nazaj, ki bi ga sicer morali prejeti konec julija ob 25-odstotnem zvišanju pokojnin, pa so ga 10. avgusta, potem bi lahko rekli, da je bil letošnji avgust za upokojeance prejkone srečen mesec.

S 35-odstotnim povišanjem konca avgusta bo najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo dosegla 2.392.973 dinarjev, najvišja pa 11.340.910 dinarjev. Toda s poračunom za nazaj, od 1. januarja letos naprej, bo upokojeanc v prvem primeru dejansko prejel na roke 6.700.000 dinarjev, v drugem primeru pa kar 32.000.000 dinarjev – seveda pa bo tako visoko pokojnino dobilo skupno 183 izmed vseh 320.000 slovenskih upokojeancev.

Skorajda štiri pokojnine

Skratka, ob koncu letošnjega avgusta bodo slovenski upokojeanci prejeli skoraj štiri julijske pokojnine. To sicer ni nič neobičajnega, saj je takšno usklajevanje pokojnin v skladu z zakonom. Zato pa bi lahko rekli, da ne držijo očitki nekaterih upokojeancev, češ da jim inflacija sproti odzira vrednost poračuna za nazaj. Marsikateri zaposleni delavec namreč v avgustu ne bo prejel tolikšnega osebnega dohodka, kot bo nanesla najnižja pokojnina. Medletna uskladitev pokojnin sme po družbenem dogovoru znašati 90 odstotkov medletne rasti osebnih dohodkov. In kot zatrjujejo v strokovni službi Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, so v prvih štirih mesecih letos pokojnine v Sloveniji zaostajale le za odstotek za tako določeno rastjo osebnih dohodkov, pozneje za tri odstotke, vendar pa jim je uspelo to razliko nato pokriti.

Sedanje zvišanje pokojnin je letos že šesta uskladitev v Sloveniji. Januarja letos so se pokojnine zvišale za 50 odstotkov, aprila za 40, maja za 30, junija za 15, julija za 25 in zdaj, konec avgusta, še za 35 odstotkov.

Zavedati pa se je treba, da veljavni način usklajevanja pokojnin predvideva usklajevanje glede na rast povprečja obdobja na obdobje. Nominalni zneski pokojnin so zato na prvi pogled dokaj nizki v primerjavi z višino osebnih dohodkov. Vendar pa upokojeanci k pokojnini vedno prejemajo še poračun za nazaj od 1. januarja v letu, kar pomeni, da največkrat dobijo na roko vsaj dvojno vsoto od nominalne višine pokojnin. In v avgustu to pomeni kar 380 odstotkov nominalne pokojnine.

K šestim letošnjim uskladitvam pokojnin naj dodamo še to, da so slovenski upokojeanci februarja sprejeli še dokončen poračun za leto 1988, marca pa poračun po 106. členu zveznega zakona. Če vse to seštejemo, lahko ugotovimo, da so se pokojnine v letu 1989 v primerjavi z lanskim povprečjem povečale – upošteva 35-odstotno povišanje, ki ga bodo upokojeanci prejeli 31. avgusta – za celih 429 odstotkov. Vse to pa pomeni, da se slovenski upokojeanci

v mnogih primerih ne morejo pritoževati nad svojim finančnim položajem.

Piloti, trgovski potniki, politiki

Kakšen je trenutni gmotni položaj slovenskih upokojeancev? Podatki so podrobneje znani za letošnji julij, ko je bila najnižja pokojnina za polno delovno dobo 1.772.573 dinarjev, brez upoštevanja poračuna za nazaj. Od skupnega števila 320.000 slovenskih upokojeancev je približno takšno pokojnino, to je do 1,8 milijona dinarjev, prejela večina, to je 40 odstotkov vseh, od 1,8 milijona do dveh milijonov pa je prejela 10 odstotkov vseh slovenskih upokojeancev. To pomeni, da polovica slovenskih upokojeancev prejema nižje vsote pokojnin in je zato lahko vsakršno izračunavanje kakšnega povprečja hudo varljivo. Še zlasti, če vemo, da je naslednja tretjina upokojeancev prejela julija do približno treh milijonov dinarjev pokojnine.

Od dveh milijonov do 2,4 milijona dinarjev je julija dobilo namreč 14 odstotkov vseh slovenskih upokojeancev, od 2,4 do 2,8 milijona dinarjev 10 odstotkov in od 2,8 do 3,2 milijona dinarjev 12

odstotkov upokojeancev. Le štirje odstotki so prejeli pokojnino od 3,2 do 3,4 milijona dinarjev, trije odstotki od 3,4 do štiri milijone, dva odstotka pa od štirih milijonov do 4,4 milijona.

Po en odstotek, to je nekaj nad tri tisoč slovenskih upokojeancev, je prejelo julija pokojnino v višini od 4,4 do 4,8 milijona in od 4,8 do 5,2 milijona dinarjev. Tistih, ki so julija dobili na roke od 8,4 milijona do 8,7 milijona dinarjev pokojnine, pa je bilo skupno 183. To so zvečine piloti in trgovski potniki, vmes pa je tudi nekaj upokojeanih revolucionarjev in politikov. Slednjih je, kot uradno navajajo, manj kot deset. Povejmo še enkrat: v julijskih izračunih pokojnin niso upoštevani proračuni za nazaj.

Za izplačilo avgustovskih pokojnin bo slovenska Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja potrebovala kar 3157 novih milijard dinarjev, kar vsekakor ni mačji kašelj. Upoštevati je pač treba, da se so zvišale tudi kmečke starostne pokojnine pa nekateri drugi prispevki. Od 1. avgusta najprej pa so v veljavi tudi novi zneski denarnih nadomestil za telesno okvaro.

Spremenjeno razmerje

V Sloveniji je ta čas približno 820.000 zaposlenih delavcev v združenem delu in če upoštevamo, da je upokojeancev 320.000, to pomeni, da pride na enega upokojeanca približno po 2,5 delavca. To razmerje pa se utegne v prihodnosti še krepko spremeniti, saj se število upokojeancev nenehno povečuje glede na število zaposlenih.

Po statističnih podatkih, ki veljajo za letos, se število zaposlenih celo iz meseca v mesec zmanjšuje. Tako se je letos maja v primerjavi z enakim mesecem lani število zaposlenih zmanjšalo za 1,4 odstotka. Če pa se bodo tržne zakonitosti v naši družbi še močneje uveljavile in bo prišlo do resnejšega tehnološkega presežka delavcev, se zna zgoditi, da bo število zaposlenih – do zdaj bolj rezultat ekstenzivnega razvoja – še bolj padlo. Veliko delavcev se zato predčasno upokojuje.

Ob zdaj veljavni zakonodaji pokojninskega in invalidskega zavarovanja pa to seveda pomeni nenehno povečevanje prispevne stopnje. Zato lahko upravičeno napovedujemo, da se bo vprašanje višine prispevnih stopenj za pokojninsko zavarovanje kaj kmalu zaostrojilo – in se to ne bo zgodilo šele ob koncu tega tisočletja, kot so poprej nekateri napovedovali. Za takrat so namreč računali, da se bo število upokojeancev krepko povečalo.

Vseeno pa lahko prav tako z gotovostjo napovemo, da avgustovska uskladitev, kolikor se zdi izdatna, tudi ne bo zadnja v tem letu in da ji bodo morale slediti še nove, če naj upokojeanci še naprej zdržijo v svojem vztrajnem maratonskem teku za plačami – te pa seveda v svojem teku za inflacijskim divjanjem življenjskih stroškov. In še nekdo mora zdržati: tiskarna denarja v Beogradu, ki dela neprekinjeno, 24 ur na dan...

Marija Frančeskin

Kruh in igre z njim

Letošnja žetev in odkup pšenice naj ne bi bila nič posebnega. Zato, ker je bila lanska setev sila povprečna, poraba gnojil, s katerimi spodbujamo rast in povečujemo pridelek (kolikor se ga na ta način pač da), prav tako, povprečno pa je bilo tudi vreme, ki je bilo v preteklih letih še največkrat krivo (bolj redko pa zaslužno) za krušno letino. Pa vendar je letošnja žetev drugačna od prejšnjih. Politična nasprotja v državi, ki jih na posameznih območjih čedalje bolj nedvomno »podžigajo« tudi nasprotovanja k tržnemu gospodarstvu naravnani zvezni vladi Anteja Markovića, naj bi tudi zaradi pšenice iz kruha dobila epilogo najkasneje septembra.

Tako bi lahko sodili po pisanju dela jugoslovanskega časopisja (zlasti srbskega in vojvodinskega), ki svoje napade na zgrešeno politiko sedanjega ZIS-a (kot da bi bil samo ta kriv, ker v teh nekaj mesecih še ni uspel popraviti večine krivic, storjenih kmetijstvu v preteklih štirih desetletjih) zaokrožuje že kar s pomenljivimi naslovi: ali bo moka zrušila vlado (NIN, 6. avgusta). Zato je prav, da pogledamo, kaj vse se je (in se še) kuha ob letošnji žetvi.

V Jugoslaviji smo lani posejali pšenico na nekaj več kot 1,4 milijona hektarov njiv, s katerih so pridelovalci pospravili od 3,5 do 5,5 tone pridelka na hektar. Tudi v naši največji žitnici Vojvodini hektarski pridelki v povprečju niso bili tako dobri kot prejšnja leta (tudi zaradi slabše setve, slabše oskrbljenosti njiv, ki bi jo mirno lahko pripisali tudi preveliki zavzetosti za shode in »dogajanje ljudstva«).

Odkup pšenice je ne glede na to vendarle presegal tri milijone ton zrnja. Skupaj s 600 tisoč tonami pšenice, ki so jo ob žetvi dali na trg iz zveznih blagovnih rezerv, naj bi bilo torej pšenice dovolj do naslednje žetve. Čeprav pridelovalci vladi hudo zamerijo to posredovanje rezerv (cena prvotne pšenice je bila po 2500 dinarjev za kilogram), nič manj kot prenizko določeno zaščitno ceno letošnjega pridelka (3000 dinarjev za kilogram), in dokazujejo, da bi bil sicer odkup lahko še večji, pa njeno rvanje le ni tako zelo zgrešeno, kot se na prvi pogled zdi. ZIS je namreč tako zaščitno ceno določil (žal pri nas še mnogi enačijo zaščitno in odkupno ceno, kar je povsem zgrešeno) s povsem določenim namenom. Pred tem je namreč že dovolil, da se odkupna cena določi na podlagi tržnih razmer, torej ponudbe in povpraševanja. Kmetijstvu je šel na roko tudi s tem, da je reeskontna posojila za odkup pšenice »določila« tržna cena in ne zaščitna (kot prejšnja leta). Zato je razumljivo, da so bile odkupne cene pšenice v naši državi precej različne. V tržnem gospodarstvu, na katerega prisegajo tudi tisti (kadar vidijo svoje koristi), ki zdaj mečejo polena zvezni vladi, je to normalno. Naj vsak plača za pridelek toliko, kot hoče in kot zmore.

V Vojvodini so pridelovalcem pšenico tako plačevali po 4200 do 4400 dinarjev za kilogram (na Hrvaškem po 3650 in v Sloveniji po 4500 dinarjev). Povsod so bili poljedelci kar zadovoljni z odkupnimi cenami, še zlasti tam, kjer so poskrbeli za čimhitrejšo plačilo. Zataknilo se je seveda tam, kjer za to niso znali poskrbeti. Ker so intervencije z zveznimi blagovnimi rezervami botrovale bolj umirjenemu povpraševanju, razumljivo ni prišlo do pretiranega navijanja cen, prekupčevanja ipd. Pokazalo pa se je še nekaj, namreč, da zaradi tega zdaj najbolj rohnijo tisti, ki imajo največ pšenice in ki so seveda računali, da bodo lahko še bolj navili cene in da bodo po teh visokih cenah tudi prodali večino pridelka. Kako naj si drugače razlagamo, da je bil odkup pšenice v Vojvodini doslej za pet odstotkov nižji kot prejšnja leta (običajno se je gibal okrog 95 odstotkov) in da prav od tod prihajajo ostre kritike na račun napačnega delitvenega razmerja pri pšenici (in drugih živilih) iz blagovnih rezerv, češ da so največ pšenice dobili tisti, ki je nimajo oziroma so slabi pridelovalci (Slovenija na primer). Kako pa naj bi bilo drugače? Nerazumljivo je, da v teh istih okoljih, kjer so imeli toliko pripomb na prenizko zaščitno ceno pšenice, na intervencije iz zveznih rezerv (ki so, če to hočejo priznati, vendarle zaustavile ali pa vsaj ublažile nenormalno visoko rast cen moka in kruha), zahtevajo, naj vlada vendar poskrbi za padanje življenjskega standarda – s cenejšo hrano. Da bi bila mera polna zdaj tisti, ki jim je bila letošnja žetev ugodna (tudi zaradi ustreznih odkupnih cen), napovedujejo jugoslovanski kmečki miting v Beogradu. Kako jugoslovanski bo (slovenski kmetje so svoje odklonilno stališče do tovrstnega reševanja kmetijskih težav že povedali) in kaj se skriva v ozadju, je že drugo vprašanje. Vse skupaj še najbolj smrdi po tem, da naj bi srbska politika (ki sicer prisega na trg in tržne zakonitosti) – nezadovoljna s potezmi Markovićeve vlade na za vse občutljivem področju pridelave in preskrbe s hrano z njo »obračunala«, ne da bi ji sploh omogočila izpeljati zastavljeni program. Najavljena in že tudi začeta sprememba v odnosih do kmetijstva (sproščene cene) ter ukrepi, napovedani že za september, napovedujejo boljše čase. Ne vemo pa, kaj nam ponujajo tisti, ki bi radi, da vlada popusti in se – poslovi.

Marjeta Šošarič

TAM je pred odločilnim razpotjem

ALI BODO DELAVCI LE IVERI OD TESANJA

Ob zaključku redakcije našega lista še ni bilo jasno, ali bo velik slovenske kovinsko predelovalne industrije, eden od razvojnih »vlečnih konjev« slovenskega gospodarstva, uspel dobiti nova posojila za nadaljnje poslovanje ali pa se bo zaradi visoke nelikvidnosti sesedel. Po pogovorih, ki smo jih prejšnji teden imeli v podjetju samem, bankah, na sindikatih ter v občinskih in republiških oblastvenih strukturah, smo se dokopali do precej zanesljivega »spoznanja«, da bodo finančniki skupaj z oblastjo pomagali TAM-u s finančno injekcijo pri izvoznih programih. Tovarna naj bi tako dobila približno polovico od 240 milijard dinarjev, kolikor jih potrebuje »ta hip, ne naslednji«, da bi deloma plačala dobaviteljem, kar jim dolguje, in si tako zagotovila nadaljnje dobave surovin in polizdelkov, ter da bi tekoče (oziroma brez večjih zastojev) izpolnjevala izvozne pogodbe in pripravljala

nove izdelke za izvoz. Tako imenovani »civilni program« pa ta trenutek pri tistih, ki imajo denar ali ki lahko kaj vplivajo na kreditne tokove, ni naletel na razumevanje. TAM se bo moral, nam je dejal eden od sogovornikov, čimprej odreči proizvodnje, ki ne prinaša dohodka, ki stoji na tovarniškem dvorišču. Toda to hkrati pomeni, da bo v TAM-u nekaj sto, če ne celih tisoč delavcev odveč.

O morebitni usodi odvečnih delavcev smo imeli nekaj zanimivih pogovorov. Še prej pa ne bo odveč nekaj podatkov o trenutnem položaju TAM-a in nekaterih vzrokih zanj (vse bo lahko prikazala šele natančna analiza).

TAM se že dobro leto sanira. Jedro sanacijskega programa so novi izvozni programi, tesnejše povezave s tujimi partnerji, vse to na račun obsega proizvodnje za domače kupce, ter reorganizacija TAM-a v podjetje. Precej tega je uresničena: reorganizacija, po-

vezave s tujimi partnerji, razvoj novih izdelkov za izvoz. Toda kot kaže, je TAM najmanj naredil na vsaj tako pomembnem področju, kot so programi – na področju financiranja proizvodnje ter na področju marketinga. TAM ima tako kot vsa tovrstna proizvodnja v Jugoslaviji zelo malo lastnih obratnih sredstev; lani jih je imel le 16 odstotkov, letos pa je obseg padel pod 10 odstotkov.

Letošnje prvo polletje je TAM zaključil z izgubo skoraj 63 milijard, ob 1855,8 milijarde celotnega prihodka (TAM brez trgovine). Po izredno velikih težavah v proizvodnji, ki jih je imel v začetku leta in ki se v manjši meri vlečejo celo poletje (izvoz je za 17 milijonov dolarjev manjši od planiranega, posebni program se počasi umika iz podjetja, za kakih 12 odstotkov bo treba zmanjšati proizvodnjo za domači trg, ker ni naročil), v TAM-u celo prizanesljivo gledajo na obseg izgube. Pričako-

vali so namreč višjo, saj je lanskoletna dosegla 7 odstotkov celotnega prihodka, letošnja pa le 3,6 odstotka. Za dober znak štejejo tudi izvoz, ki da se je v primerjavi z lanskim polletnim povečal kar za 60 odstotkov.

Vendar je slaba likvidnost terjala svoj davek. TAM-u manjka »gora« repromateriala, ki ga dobavitelji nočejo poslati, ker ga TAM ni sposoben plačevati, zaloge neprodanih vozil pa se kopičijo, ker tudi redni kupci nimajo denarja. Tovarni bi pomagal samo »svež« denar, novo posojilo pod ugodnimi pogoji odplačevanja (vsaj enoletni moratorij, zelo nizke obresti). Pa še v tem primeru bo treba obseg proizvodnje za domači trg občutno zmanjšati.

Posledico tega stanja bo občutilo kakih 600 delavcev, morda tudi 1000 (po podatkih iz sanacijskega programa kot posledico reorganizacije in modernizacije proizvodnje). O razreševanju teh težav smo se pogovarjali v TAM-u, na občinskem sindikalnem svetu in na IS Skupščine občine Maribor-Tezno.

Namestnik direktorja TAM, ing. Mihael Gole, nam je dejal, da bo zaradi zmanjševanja obsega proizvodnje za domači trg za več kakor 1000 vozil ostalo brez dela okoli 300 proizvodnih delavcev ter približno prav toliko iz spremeljajočih dejavnosti. Tu so všteti tudi delavci, ki naj bi bili odveč zaradi reorganizacije TAM-a. V podjetju sicer število delavcev znižujejo že dve leti. V tem času se je število zaposlenih zmanjšalo za približno 600 delavcev vseh profilov, do konca letošnjega leta pa naj bi število padlo na 7000. V vodstvu so ocenili, da je fluktuacija premajhna, da bi na ta način rešili večji del tega vprašanja, zato bo treba poseči po drugih metodah. Na primer: po dokupovanju delovne dobe, po prekvalifikacijah, po invalidskih upokojitvah, po ostrejših disciplinskih ukrepih, po manjših ugodnostih za vozače od daleč itd.

Predsednik konference sindikata v TAM-u, Albert Veler, je bil malce presenečen, ko smo mu povedali, a je v TAM-u 600 delavcev ta hip odveč. Dejal je, da vodstvo podjetja nikoli ni postavilo tega vprašanja tako jasno, vedno da se je o presežku govorilo splošno, nikdar pa ni bilo govora o tem, kaj presežek je ali kdo so ti delavci in kako bi njihove bodoče težave reševali. Rešitve so prekvalifikacije in pre zaposlitve – nekaj tega je bilo v livarni že narejenega, ko se je nekaj kleparjev prekvalificiralo v livarje. Kakih 400 do 500 delavcev izpolnjuje pogoje, da bi jim podjetje dokupilo manjkajoča leta službe do upokojitve. V TAM-u sicer dokaj obsežno izvajajo program izobraževanja delavcev, težava pa je v tem, da marsikateri, zlasti tisti z nizko strokovno izobrazbo, ne želijo v šole in tečaje (v TAM-u je okoli 3000 delavcev s prvo ali drugo stopnjo izobrazbe).

Živko Vuković, predsednik občinskega sindikalnega sveta občine Maribor-Tezno, o tehnoloških in ekonomskih presežkih v TAM-u ni hotel nič slišati. Delavci, ki nimajo dela zaradi zmanjšanja obsega proizvodnje, ne morejo biti tehnološki ali ekonomski presežek, je dejal. Marsikomu v vodstvu TAM-a bi sicer ustrezalo, da bi samo zato, ker se jim zmanjšuje povpraševanje, odpustili več sto delavcev. Toda TAM je usposobljen (vsaj na papirju, op. p.) za proizvodnjo preko 1200 vozil letno, in vodstvo naj najprej zagotovi to, z dodatnimi ali spremenjenimi programi, ne pa da govori o odvečnih delavcih.

Gorazd Kapun, predsednik IS Skupščine občine Maribor-Tezno nam je »priletel v naročje« z obiska pri graditeljih vodovoda na

Dravskem polju (kjer je menda vse v redu, problemi v zvezi z odkupom posevkov na poljih, kjer bodo le-ti uničeni zaradi gradnje vodovoda, so urejeni). Občina je za usodo TAM-a močno zainteresirana, saj ta proizvajalec investicijske opreme ni edini v tej občini (vsi pa so bolj ali manj v težavah, op. p.). Zato Kapun kar ni mogel najti dovolj operativnih potez, ki bi jih potegnili akterji, vključeni v razreševanje problemov te tovarne (banka, republika); ogreval se je za dotok svežega denarja z delničarstvom, češ da je vse drugo samo gašenje požara.

O morebitnih odpustih v TAM-u pa je dejal takole: kadrovska revitalizacija TAM-a je od vseh revitalizacij, ki jih je v njem treba izvesti, najbolj občutljiva, ne le človeško, ampak tudi strokovno, saj hkrati ko je v tovarni toliko odvečnih delavcev, le-ta išče nove (seveda strokovnjake). Izvršni svet je vodstvu tovarne že lani ponudil rešitev za veliko delavcev, ki bi bili odveč. Hkrati z modernizacijo proizvodnje ostaja v TAM-u veliko zanj neuporabnih, izločenih strojev. Menda bo TAM izločil

kar 2000 strojev. IS je predlagal, naj bi TAM skupaj z občino začel ustanavljati mala podjetja in jih opremil z odvečnimi stroji. V teh podjetjih bi lahko izdelovali enostavne izdelke, ki jih potrebuje vsaka proizvodnja, še tako modernizirana (vijaki itd.). In v njih bi lahko zaposlil precejšen del delavcev, ki jih v modernizirani in zoženi proizvodnji ne bo več potreboval. Reakcija vodstva je bila v začetku negativna, zdaj pa menda zamisel podpira. Toda konkretnega dokaza za to trditev na občini še nimajo, prej nasprotno.

TAM je še eden v vrsti slovenskih industrijskih velikanov, ki se mu že dalj časa tresejo roke in klekajo kolena; bi pa, če bi ga pustili potoniti, dvignil prevelike valove, ki bi pljusknili tudi preko roba Jugoslavije. Treba ga je torej postaviti na tako trdne noge, da se bo lahko temeljito vključil v Evropo. To pa hkrati pomeni, da mora biti organiziran zelo racionalno, da mora zaposlovati samo toliko delavcev, kolikor jih nujno potrebuje za izdelavo vozil, da so ta konkurenčna na svetovnem trgu in da prinašajo dovolj dohodka. Tokrat smo v članku le nakazali obseg problema preštevilnih delavcev v TAM-u in nekaj zamislili, kako jih drugače ali drugje zaposliti. Računamo, da bo položaj TAM-a in prihodnost njegovih programov mnogo bolj jasna v septembru, in takrat bomo podrobneje pisali o tem, kako bodo reševali preštevilne delavce. Morda bodo rešitve za TAM-ove delavce primerne tudi za delavce kakega drugega podjetja, saj jih bo vse več na tem, da posodobijo proizvodnjo po tržnih merilih ali pa počasi propadejo.

Boris Rugelj

Slovenski gostinski in turistični delavci napovedali stavko

NE ZAHTEVAJO VEČJIH PLAČ, TERJAJO PA NORMALNE POGOJE DELA

Na 14. seji izvršnega odbora Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije, ki je bila 8. avgusta, je končno padla kocka. Najbolj vroča točka dnevnega reda je bil namreč sprejem **sklepa o napovedi splošne stavke**, ob katerem ni bilo več omembe vrednih pomislekov. **Vsi so soglašali z Marjanom Bogovičem**, predsednikom RO Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije in obenem **predsednikom stavkovnega odbora**, da se je potrebno dosedanjemu mačehovskemu odnosu uradne politike do te gospodarske dejavnosti dokončno postaviti po robu. Dolgoletna dobronamerna opozarjanja o zapostavljanju oziroma neenakih pogojih gospodarjenja v primerjavi z ostalimi izvozniki so bila bob ob steno, zato so se delavci, ki v pre mnogih primerih še komajda životarijo, odločili za drugačno pot. Podobno kot mnogi drugi. Za stavko.

V srednjeročnih dokumentih razvoja Jugoslavije in Slovenije smo se zavzeli za hitrejši razvoj gostinstva in turizma, saj gre za gospodarsko dejavnost, ki prinaša najčistejšo devize in lahko v dobršni meri zapolni vrzel v našem poslovanju s tujino. To pa bi veljalo v današnjem položaju še kako izkoristiti. Pa dejansko nismo storili nič pametnega, da bi imela panoga možnosti za boljše delo, da bi kaj ostalo za posodobitev in naložbe, brez katerih ni prave prihodnosti. Še več. Na pleča gostinskih in turističnih delavcev nalaga družba vse težja bremena, zato je optimizma in pripravljenosti za resno odločitev v panogi vse manj.

Mnogi odhajajo, med njimi mnogi dobri in najsposobnejši

delavci. Cemu bi za delo ob delavnikih in praznikih, ob petkih in svetkih morali shajati še s precej nižjimi osebnimi dohodki kot v gospodarstvu? Zakaj bi v nedolgi živeli nekje na robu socialnega minimuma in se iz leta v leto, brez upanja na lepšo prihodnost, tolkli za golo preživetje? Zakaj? Našim politikom na čast, ki so že pred dolgimi desetletji pozabili, kaj so to stiska, pomanjkanje, pehanje za najcenejšim kruhom, revščina in nenehna negotovost?

Skratka, gostinski in turistični delavci Slovenije so bili **dolga leta zelo zelo potrpežljivi in razumevali**, sedaj pa imajo obljub in praznih besed preprosto dovolj. Odločili so se, da po sedanjih pravilih igre, ki so po njihovem mnenju zanje nepoštena in zato nesprejemljiva, nočejo več sodelovati. **Ne zahtevajo**, podobno kot vsi drugi, **večjih plač, ne pehajo se za izjemnimi pravicami oziroma kakršnimikoli privilegiji**. Sploh ne. Zahtevajo le **normalne delovne pogoje in enakovreden položaj** z ostalim gospodarstvom, ki jim bo omogočil uspešnejše delo in s tem tudi drugačno, bolj dostojno življenje. In nič več.

V pismu, ki so ga poslali Skupščini SR Slovenije, Izvršnemu svetu SR Slovenije ter Republiškega komiteju za gostinstvo in turizem Slovenije, so postavili naslednje zahteve:

- urediti položaj gostinstva in turizma ter ga izenačiti z ostalimi izvozniki;
- znižati davčno osnovo za obračun davka na promet alkoholnih in brezalkoholnih pijač ali pa zmanjšati sedanje osnove;
- glede na nizko raven oseb-

nih dohodkov delavcev v gostinstvu in turizmu zahtevamo zmanjšanje davkov in prispevkov iz dohodka;

- **izenačitev pogojev dela v zasebnem in družbenem sektorju (obračun prometnega davka, prispevki za splošne in družbene potrebe) in doslednejši družbeni nadzor pri poslovanju zasebnikov;**

- **sprejem ukrepov, s katerimi bi nove turistične objekte prva tri leta oprostili plačevanja davka iz dohodka;**

- **gostinstvo, ki se pretežno ukvarja z družbeno prehrano, naj se razbremenijo posameznih dajatev in davkov;**

- **sprejeti ukrepe za zmanjšanje obveznosti pri plačilu infrastrukture, ko gre za gradnjo novih objektov;**

- **sprejeti ukrepe za ukinitve limitiranja obratovalnega časa ter prepoved točenja alkoholnih pijač v jutranjih urah;**

- **plačilo prispevkov v sklad za nerazvite časovno opredeljeni na sezonsko poslovanje in zbrana sredstva vlagati v konkretne programe.**

Če bo do sredine septembra ostalo vse pri starem in ne bo znakov, da bi se odgovorni resno lotili dela in storili vse za drugačen položaj dejavnosti, bodo gostinski in turistični delavci septembra stavkali. Očitno gre to pot zares.

In ob koncu še enkrat: delavci ne bodo stavkali zaradi težkega dela in povsem neustreznega nagrajevanja. **Ne zahtevajo višjih plač, terjajo pa normalne možnosti za gospodarjenje in ustvarjanje dohodka.** Za svoje plače bodo že sami poskrbeli.

Andrej Ulaga

Presežki delavcev po zakonu o delovnih razmerjih

PRAVICA DO NOVE ZAPOSLOTITVE ALI SOCIALNEGA VARSTVA

V javnosti se vse pogosteje sliši, da je velika škoda, ker še ni sprejet zakon o delovnih razmerjih. Celo eden od direktorjev večjega slovenskega podjetja je pred dnevi izjavil: »Če bi imeli nov zakon o delovnih razmerjih, naše podjetje ne bi šlo v stečaj, ker bi odvečne delavce odpuščali v skladu z zakonom.«

Kakšno neodgovorno razmišljanje direktorja, ki bo jutri dobil obilico pooblastil!

Kako ponižujoča izjava za delavce, ki so v tem podjetju zaposleni! Hotel je reči, da so delavci krivi za tehnološko in razvojno zaostalost in ekonomske težave tega podjetja in da so vzroki za stečaj samo v prevelikem številu zaposlenih.

Pomeni, približujemo se praksi, ko bodo posamezni vodilni delavci imeli za cilj stečaj zato, da se bodo rešili odvečnih delavcev in še naprej skrivali svojo nestrokovnost in nesposobnost za vodenje in poslovanje. Postavi se lahko vprašanje, kdo je kriv za neproduktivno zaposlovanje v preteklih letih. Delavci sami že ne! Potrebe po večji proizvodnji so vodilni delavci – namesto z uvajanjem nove tehnologije – krili z ekstenzivnim zaposlovanjem. Tu je žarišče za ekonomske in tehnološke težave velikega dela podjetij.

Pa se ustavimo najprej pri stečaju. Zakon o sanaciji in prenehanju organizacij združenega dela pravi:

»Če se ne storijo sanacijski ukrepi ali če se storijo, dolžnik pa ne more trajneje izpolnjevati obveznosti, ki se poravnajo iz njegovega dohodka ali če se v postopku redne likvidacije ugotovi, da so izpolnjeni pogoji za začetek stečaja, se uvede postopek za začetek stečaja.«

Postopek za začetek stečaja se lahko uvede tudi, kadar niso izpolnjeni zgoraj navedeni pogoji, če predlaga uvedbo stečajnega postopka dolžnik.

Z dnem, ko je začel stečajni postopek, prenehajo delovna razmerja dolžnikovih delavcev.

Stečajni senat sme tisti čas, dokler traja stečajni postopek, obdržati na delu dolžnikove delavce, če je to potrebno za dokončanje že začelih del ali za vodenje stečajnega postopka, vendar najdlje eno leto.

Stečajni upravitelj mora o prenehanju delovnega razmerja delavcev obvestiti temeljne organizacije, združene v delovno organizacijo, v katere sestavi je dolžnik, zaradi uveljavljanja njihovih pravic, ter samoupravno interesno skupnost za zaposlovanje in družbenopolitično skupnost, na območju katere ima dolžnik sedež.

Zakon o delovnih razmerjih za primer stečaja opredeljuje: »Delavcu preneha delovno razmerje pod pogoji in na način, ki jih določa zvezni zakon, če se uvede postopek za prenehanje organizacije.«

Sindikati se bo uprli vsaki uvedbi stečaja, ki bi imela za cilj, rešiti se odvečnih delavcev.

Za naše članstvo in delavce je pomembno, da vedo, kako namerava novi zakon o delovnih razmerjih reševati ekonomske in tehnološke presežke delavcev.

Če organizacija ne uporablja sredstev ekonomsko smotno in

odgovorno za ustvarjanje dohodka oz. dobička, če se začne postopek za sanacijo ali če je organizacija pred stečajem, lahko delavec v določenih delih organizacije preneha delovno razmerje. Torej se na široko odpirajo možnosti za brezposelnost delavcev zaradi ekonomskih težav. Ta problem sedaj Zakon o združenem delu ureja takole:

»Če se ugotovi, da delavčevo delo ni več potrebno zaradi ekonomskih težav, v katere je zašla temeljna organizacija zaradi neodgovornega odnosa posameznih delavcev do dela, sprejme delavski svet sklep, da delavec, ki so s svojim neodgovornim odnosom povzročili tak položaj temeljne organizacije, preneha delovno razmerje v skladu s samoupravnim splošnim aktom.«

Pogoji in postopek za ugotavljanje odgovornosti delavcev iz prvega odstavka tega člena se določijo v samoupravnem splošnem aktu.«

Kar zadeva tehnološke presežke delavcev, novi zakon o delovnih razmerjih pravi:

»Delavcu, čigar delo ni več potrebno zaradi tehnoloških in drugih izboljšav, ki povečujejo produktivnost in uspeh organizacije, ne sme prenehati delovno razmerje, dokler se mu v skladu z merili, določenimi z zakonom in splošnim aktom, ne zagotovi ena izmed pravic iz dela, kot so:

1. pravica do dela v drugi organizaciji oziroma pri delodajalcu na podlagi sporazuma pristojnih organov, in sicer na delovnem mestu, ki ustreza njegovemu znanju in sposobnosti oziroma delovni zmoglosti,

2. pravica do prekvalifikacije ali dokvalifikacije za delo pri delih delovnega mesta v isti ali

drugi organizaciji oziroma pri delodajalcu,

3. pravica do dokupa delovne dobe delavcu, ki mu za uveljavitev pravice do pokojninske manjka do pet let pokojninske dobe,

4. pravica do enkratnega nadomestila v obliki odpravnine v višini najmanj 24-kratnega zneska povprečnega osebnega dohodka delavca v organizaciji, ustvarjenega v trimesečju, ko delavec uveljavlja pravico do odpravnine, če delavec pisno izjavi, da želi, da mu delovno razmerje preneha, in da s temi sredstvi trajno rešuje svoje nadaljnje delovno angažiranje, pod pogoji in na način, določen z zakonom,

5. pravica do denarnega nadomestila najmanj v višini zajamčenega osebnega dohodka, vplačila prispevka za pokojninsko-invalidsko zavarovanje in zdravstveno vrstvo do dveh let,

6. druge pravice v skladu z zakonom.«

Vsebinsko opredelitev narekujejo amandmaji k ustavi SFRJ, kar za prakso v prihodnje pomeni, da bo delavec, za katere bo ugotovljeno, da so tehnološki presežek, delovno razmerje lahko tudi prenehalo. Naj spomnimo, kako je položaj tehnoloških presežkov doslej opredeljen v Zakonu o združenem delu:

»Delavcu ne more prenehati delovno razmerje, če zaradi združitve temeljnih organizacij ali tehnoloških in drugih izboljšav, s katerimi se prispeva k večji produktivnosti dela in večjemu uspehu temeljne organizacije, njegovo delo v tej organizaciji ni več potrebno. Delavci morajo pri planiranju tehnoloških in drugih izboljšav v temeljni organizaciji predvideti tudi potrebe po delavcih v skladu s temi izboljšavami; ugotoviti, ali strokovna izobrazba delavca ustreza novim tehnolo-

skim in drugim izboljšavam in ali je možnost, da se v zvezi s temi izboljšavami strokovno usposobi; zagotoviti iz čistega dohodka temeljne organizacije sredstva za organiziranje novih del oziroma novih nalog za te delavce v isti ali v drugih organizacijah združenega dela oziroma za njihovo strokovno usposabljanje, kakor tudi določiti v skladu s 131. členom zakona razporejanje delavcev, katerih delo ni več potrebno temeljni organizaciji. K uresničevanju ciljev iz drugega odstavka tega člena prispevajo svoja sredstva tudi samoupravne interesne skupnosti za zaposlovanje v skladu z zakonom.«

Kakšna bo zahteva sindikata glede reševanja presežkov delavcev?

Zavedamo se problema presežka delavcev, s katerim se bomo srečevali. Ostajamo pri cilju, da je potrebno ohraniti produktivna delovna mesta. Ugotovljenim presežkom delavcev pa je treba z vsemi ukrepi družbe in podjetij zagotavljati odpiranje novih delovnih mest in produktivno zaposlovanje. Začasno brezposelnim delavcem mora biti zagotovljena materialna in socialna varnost in druge pravice, ki jim grejo iz dela. Pri teh zahtevah vztrajamo.

Pri konkretnih opredelitvah v novem zakonu o delovnih razmerjih pa zahtevamo, da se člen, ki ločeno govori o ekonomskih presežkih, črta in da način reševanja presežkov delavcev združimo v členu 20, ki naj se glasi:

»Delavcu, katerega delo postane nepotrebno zaradi tehnoloških in drugih izboljšav, s katerimi se prispeva k večji produktivnosti in večjemu uspehu organizacije, ali katerega delo postane nepotrebno zaradi ekonomskih težav, pa ga ni mogoče razporediti po poprejšnji prekvali-

fikaciji oziroma dokvalifikaciji, ali brez prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije v organizaciji na delovno mesto, ki ustreza njegovi stopnji strokovne izobrazbe in sposobnosti, se v času, ko njegovo delo ni potrebno, zagotovi v skladu s splošnim aktom pravica do nadomestila osebnega dohodka najmanj v višini zajamčenega osebnega dohodka in vplačila prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Delavcu na osnovi prej navedenega ne more prenehati delovno razmerje, dokler se mu v skladu s kriteriji, določenimi z zakonom in splošnim aktom, ne zagotovi ena izmed naslednjih pravic iz dela:

1. pravica do dela v drugi organizaciji oziroma pri delodajalcu na podlagi sporazuma pristojnih organov, in sicer na delovnem mestu, ki ustreza njegovi stopnji strokovne izobrazbe in sposobnosti,

2. pravica do prekvalifikacije ali dokvalifikacije za delo na delovnem mestu v drugi organizaciji oziroma pri delodajalcu,

3. pravica do dokupa delovne dobe delavcu, z namenom, da bodo izpolnjeni pogoji za uveljavitev pravice do starostne pokojnine ali predčasne pokojnine,

4. pravica do enkratnega nadomestila v obliki odpravnine, če delavec pisno izjavi, da želi, da mu delovno razmerje preneha in s temi sredstvi rešuje svoje nadaljnje delovno angažiranje pod pogoji in na način, določen z zakonom.«

Vztrajamo, da se v tem primeru upošteva ratificirana konvencija Mednarodne organizacije dela št. 158 o prenehanju delovnega razmerja na pobudo delodajalca, s katero se delavcem zagotavljajo enake pravice ob prenehanju delovnega razmerja, ne glede na to, ali je delodajalec odpovedal delovno razmerje zaradi ekonomskih, tehnoloških ali strukturnih razlogov. Takšno zakonsko ureditev pa narekuje tudi praksa, saj se okoliščine ekonomskih oziroma tehnoloških presežkov prepletajo; nepravčasno tehnološko prestrukturiranje povzroči ekonomske težave, presežek delavcev je hkrati posledica ekonomskih težav in tehnoloških izboljšav.

Jože Stegne

Andrej Kranjc, sekretar občinskega sindikalnega sveta Mozirje

KLJUB DOPUSTOM POLNE ROKE DELA

»Ne glede na to, da smo sredi poletja in v času kolektivnih dopustov, imamo sindikalni delavci polne roke dela. Zato si tudi sam pravih počitnic letos še nisem privoščil.« pripoveduje Andrej Kranjc, sekretar občinskega sindikalnega sveta Mozirje. »Seveda veliko razpravljamo o vlogi sindikata v novih statutih. Ob tem smo imeli poseben posvet s predsedniki osnovnih organizacij in se dogovorili za osnovne napotke pri opredeljevanju vloge naše organizacije. Posebna komisija bo bdela nad rojevanjem novih statutov in, kjer bo potrebno, kjer bodo sestavljali obšli sindikat ali mu namenili premalo pozornosti, tudi ukrepala...«

»Kaj pa tako imenovana prenova sindikata?«

»Razmišljanja o tem so razumljivo še vedno v ospredju. Prizadevamo si v glavnem za to, da bi organizacija postala bolj učinkovita in obenem neodvisna od drugih političnih sil. Enotnih misli smo tudi v tem, da se v prihodnje sindikat ne bo smel ukvarjati z vsemi problemi naše družbe,

temveč predvsem tistimi, ki so pisani na kožo naši organizaciji. Bolj se bomo morali ukvarjati s človekom, njegovo zaščito in socialno varnostjo, z ustreznimi nagrajevanjem po rezultatih dela in pravičnejšo delitvijo dohodka.«

»S plačili so delavci vse manj zadovoljni. Mnogi že varčujejo pri kruhu, mleku in mnogih drugih stvareh, ki so potrebne za normalno življenje...«

»Žal se tudi pri nas ne moremo pohvaliti. Celo nasprotno, saj osebni dohodki v gospodarstvu zaostajajo od 16 do 20 odstotkov za republiškim povprečjem. Še na najslabšem so ljudje, ki delajo v turizmu. Marsikdo je za junij prejel manj kot tri milijone dinarjev. To pa ni spodbuda za boljše delo.«

»Marsikje imajo preglavice z ljudmi, ki jih pravzaprav ne potrebujejo. Pa v vaši občini?«

»Zaposlenih imamo 4500 ljudi, ni pa kaj veliko slišati o tako imenovanih tehnoloških presežkih. O tem se ne govori, res pa je, žal, da se bo potrebno prav kmalu soočiti tudi s tem vprašanjem. Zato se ponekod že pripravljajo na preusmeritve. Na dlani je, da bo potrebno nekatere delavce prekvalificirati in jih usposobiti za drugačna opravila. Zaenkrat pa še ne moremo natančno govoriti, koliko je takšnih ljudi, ki bodo morali prav kmalu poprijeti za drugo delo. Po naših približnih ocenah gre za okoli 300 do 400 delovnih mest.«

»Že trka na vrata nezaposlenost?«

»V zadnjem letu se je število ljudi, ki iščejo delo, nekoliko povečalo. Nezaposlenih imamo 109 ljudi, od tega približno tretjino taktih, ki zaradi najrazličnejših vzrokov ne najdejo dela in so, kot pravimo, težko zaposljivi...«

»Kaj novega pri zasebnikih?«

»V primerjavi s preteklostjo je sprememba v tem, da so se delavci, ki so zaposleni pri zasebnikih, začeli zavzemati za svoje pravice. Podpiramo jih in se trudimo, da bi v čim krajšem času sklenili kolektivne pogodbe. Do konca leta naj bi bila ta naloga opravljena...«

»Še kakšen žulj?«

»Ja – ekonomske stanarine! O teh se veliko pogovarjamo. Seveda se zavzemamo zanje. Ne moremo pa se sprijazniti s tem, da bi stanarine hitreje naraščale od osebnih dohodkov. To se nam zdi nesprejemljivo, še posebno, ker so naše plače še precej nižje od republiškega povprečja...«

Andrej Ulaga

Gremo na dopust, toda kako, kam

Alge me ne motijo

Dobesedno tako mi je v razgovoru o letošnjih težavah pri dopustovanju ob morju dejal znanec, sicer zaposlen pri enem od mariborskih obrtnikov, in to svojo izjavo podkrepil s tem, da pač sploh nima možnosti, da bi dopust preživel ob morju. Tudi žena je zaposlena pri obrtniku in tudi nima nobenih možnosti cenene dopustovanja na Jadranu. Seveda ni nobenih možnosti, da bi si privoščila letovanje v lastnem aranžmaju oziroma prek agencije.

Samostojno osebno delo, kot ga uradno (komplicirano) imenujemo, nima enako kot združeno delo oblikovanega posebnega sklada, v katerem bi zbirali sredstva za počitnikovanje in tako delavcem omogočili preživljanje dopusta po zmernejših cenah v organiziranih oblikah in na učinkovit način.

Takoj je treba povedati, da povsod ni tako. V Sloveniji imamo kar nekaj občin oziroma občinskih sindikatov, ki so z delodajalci teh delavcev, torej z obrtniki sklenili poseben sporazum o združevanju sredstev za organizirano letovanje. Mednje se uvršajo tudi relativno majhne občine, kot na primer Slovenska Bistrica, ki ima le nekaj prek 500 delavcev pri obrtnikih, pa vendar dokaj široke možnosti za letovanje, bodisi ob morju (Vodice, Mali Lošinj, Banjole), v toplicah (Čatež) ali na zelenem Pohorju. Enako so poskrbeli za delavce tudi v Žalcu, pa v Ljutomeru, v nekaterih ljubljanskih občinah, v Novem mestu in verjetno še kje.

Zato se moramo toliko bolj zaskrbljeno vprašati, zakaj ni tako v vseh občinah, saj imamo v vseh občinah organiziran sindikat, ki je nosilec teh nalog. Prav gotovo je res, da je to odvisno predvsem od delavnosti posameznih funkcionarjev in aktivistov, njihove resnične zavzetosti in volje, včasih pa tudi trme. Kako bi si sicer razlagali, da na primer v mariborskih občinah ne morejo in ne morejo spraviti pod streho podobnega samoupravnega sporazuma, delavci pri obrtnikih pa še vedno ostajajo prikrajšani za prav gotovo zelo zasluženi dopust, ob tem da so le-ti med najslabše plačanimi delavci in zato drugih možnosti skoraj nimajo, če odmislimo tiste srečneže, ki imajo zakonskega partnerja zaposlenega v združenem delu, ki ima urejeno počitnikovanje za svoje delavce in njihove družine.

Republiški odbor sindikata delavcev obrti je zato v predlogu sprememb in dopolnitev kolektivne pogodbe predlagal, da bi v kolektivni pogodbi predvideli možnost ustanavljanja sklada skupne porabe, analogno združenemu delu, tudi za delavce pri obrtnikih. V okviru tega sklada bi zbirali tudi sredstva za organizirano letovanje teh delavcev. Žal je ostal ta predlog, za katerega je dala pobudo republiška sindikalna konferenca delavcev na področju samostojnega osebnega dela, le predlog in zaenkrat še ni uresničen. Toda pobuda je ostala in ne bi smeli vreči puške v koruzo.

Začenjajo se namreč že priprave na nove kolektivne pogodbe, kaj kmalu jih bomo potrebovali tudi za druge podjetniške oblike, kjer pa ne bi smeli popustiti, oziroma bi morali vztrajati, da bo vanje vneseno tudi določilo o obveznem združevanju sredstev tudi za organizirane oblike počitnikovanja in učinkovitejše razreševanje stanovanjskih težav delavcev, zaposlenih bodisi pri obrtnikih ali drugih oblikah podjetništva. Nesmiselno bi bilo čakati, da bo to uredil kdo drug namesto nas ali da bi lahko po kakšni drugi poti prišli do denarja v te namene.

Uresničitev predloga o oblikovanju sklada tako imenovane skupne porabe tudi za delavce na področju samostojnega osebnega dela bi bil resnično pomemben korak naprej pri izenačevanju delavcev oziroma njihovih pravic, ki izhajajo iz delovnega razmerja ne glede na to, pri kom so zaposleni, s kom so sklenili pogodbo o delovnem razmerju.

Zato bi se morali za to energično zavzeti prav vsi pristojni republiški forumi in podpreti na vseh ravneh prizadevanja za izboljšanje delovnih in življenjskih pogojev delavcev na področju samostojnega osebnega dela. Predvsem pa bodo morale biti bolj aktivne sindikalne organizacije, da si bodo pridobile večje zaupanje teh delavcev, ki se bodo potem prav gotovo bolj masovno vključevali v sindikalne vrste.

Remigij Noč

ALI IMAMO PRAVICO

Koroški delavci, še posebej železarji zadnje čase odločno protestirajo. Četudi lahko njihove proteste preberemo v glasilih, jih poslušamo na sestankih in razgovorih, pa je vprašanje, če jih sploh kdo sliši.

Opozarjajo na nevdzržen položaj in ravnanje! Z inflacijo in prepogostim spreminjanjem predpisov smo že tako zameglili pregled nad uspešnostjo in neuspešnostjo, da se je možno zateči le še k nekaterim kazalcem. Zanesemo se lahko le še na fizične kazalce proizvodnje.

Delavci vedo, da so potrebni napor, naprežanja strokovnih služb in tako naprej, vendar so tudi meje, prek katerih ni mogoče! Poglejte, vam bo danes že kar pogosto dejal kovinar, gozdar, rudar ali kdo drug, kje so še danes vlada ali vodje, ki bi lahko svojim delavcem toliko dopovedovali, kako so leni, kot to poslušamo pri nas?

Mi pa vendar vemo, da z našo tehniko in opremo ne naredimo bistveno ali pa celo nič manj kakor v bolj razvitih državah!

Sicer pa gre še za vrsto po-

Začetek gradnje osimskih cest tudi pri nas

SLOVENSKI CESTARJI NA RAZDRTEM

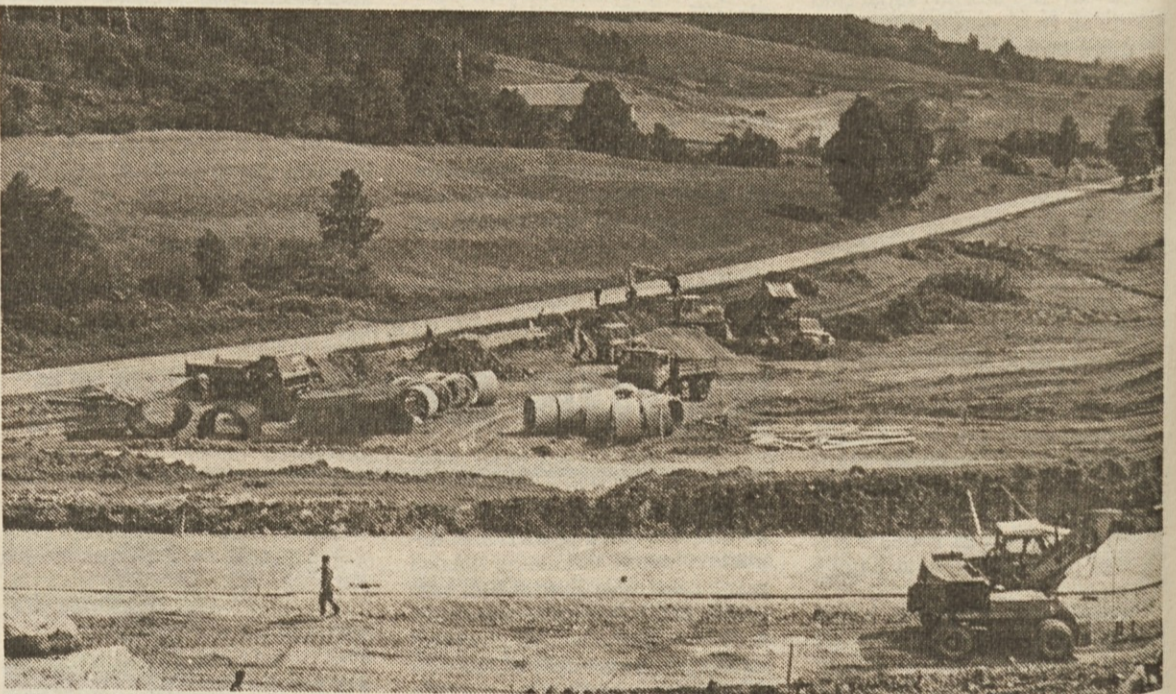
Medtem ko naši zahodni sosedi počasi že končujejo gradnjo cest, ki smo jih poimenovali osimske (po državnem sporazumu med Italijo in Jugoslavijo, podpisanim leta 1975), se je, tudi z njihovo finančno pomočjo, pri nas vendarle nekaj premaknilo. Z Italijo je bilo namreč dogovorjeno, da bo do leta 1990 odložila odplačilo odškodnine za razlašeno premoženje sedanjim italijanskim državljanom, ki so zapustili območje nekdanje cone B. Pogoj za to pa je bil, da v tem obdobju dinarsko protivrednost te vsote (okoli 110 milijonov dolarjev) naša država uporabi za gradnjo osimskih cest. Ostala finančna sredstva pa naj bi pridobili prek kreditnih aranžmajev s to deželo.

Prva dva kilometra

In tako se je, kot rečeno, tudi pri nas nekaj premaknilo; morda na najbolj črni točki primorskega prometnega omrežja, na Razdrtem. Gost sezonski turistični promet in prav nič manjši tovorni promet vse leto se dobesedno ustavi ob izhodu avtoceste ter se prav po polže nadaljuje po ovin-kasti in luknjasti cesti proti morju na eni in skozi ozke vasi proti Gorici na drugi strani.

Nedavno tega pa je investitor, Skupnost za ceste Slovenije, razpisal natečaj za prva dva kilome-

Počasi so že vidni obrisi bodoče trase avtoceste, ki bo ponekod tudi 20 metrov nad sedanjim površjem

tra in pol osimskih cest pri nas, in sicer od Razdrtega proti Divači. Glavni izvajalec del na tem odseku bodo »domačini«, Primorje iz Ajdovščine, s sodelovanjem SCT in Gradisa iz Ljubljane. »Primorci« so že začeli z zemeljskimi deli na njihovem odseku, na prvih 1700 metrih bodoče avtoceste, prav tako pa tudi SCT s pripravljanimi deli za 800 metrov dolg razcep nove avtoceste, kjer se bosta ločila poti proti Kopru oziroma Trstu ter Gorici. Za začetek se je s kraškim terenom spopadla mehanizacija obeh podjetij; bodoča trasa namreč zahteva masovne izkope in nasipe, skupaj dobra dva milijona kubičnih metrov materiala.

Tako so na gradbišču od skupno okoli 100 delavcev v večini strojniki in vozniki bagrov, buldožerjev in kamionov, ki so se jim pridružili tudi arheolog. Kraške muzejske zbirke iz Postojne. Vodi jih Tine Schein, ki nam je tudi pripovedoval o njihovih pričakovanjih. Glede na to, da je prav predvidena trasa bila nekdanj edini naravni prehod med Ljubljano in Primorsko, bolje rečeno med mestoma Emono in Aquilleo (Oglejem), pričakujejo, da bodo pod traso našli ostanek nekdanje rimske ceste kakor tudi dveh naselbin, ki naj bi nastali okrog leta 800 pred našim štetjem. O njihovem obstoju zaenkrat pričajo pisani viri, pa tudi sama konfiguracija terena in najdbe keramike na pobočju Golega vrha. Naselbina naj bi se po predvidevanjih raz-

stezala na površini 400 kvadratnih metrov, poskusni in zaščitni izkop pa bodo opravili v manjšem obsegu. Če se bodo njihova predvidevanja izkazala za pravilna, se pravi, če bodo kaj našli, bodo najdene predmete prenesli v muzej. Trasa bodoče avtoceste pa naj bi ostala na predvideni lokaciji. Zaradi teh izkopavanj bo verjetno prišlo do manjšega zastoja pri gradnji, saj načrtujejo, da naj bi trajala približno tri mesece.

Gradbenikom ta zastoj seveda ni pogodu, saj jih preganja rok (dvanajst mesecev), ko naj bi bila avtocesta s številnimi odcepi dokončana. Čas je seveda pomemben, saj stroški gradnje z vsakim zamujenim dnevom izredno narastejo, obenem pa se bojijo tudi izrazito neugodnega podnebja, saj so zime na tem področju pod Nanosom hude in vetrovne, z veliko padavinami, ki gradnjo lahko v celoti zaustavijo.

Kako naprej?

Ob nekaj čejih lahko pričakujemo, da bo v juliju prihodnjega leta stekel promet po 2,5 kilometra dolgem odseku prve osimske ceste pri nas, po štiripasovnici, široki 27 metrov, ter da bodo dokončani priključki za novo cesto proti Velikemu Ubeljskemu, Podnanosu, ter Golemu vrhu, da bodo urejene vodne regulacije, predstavljene poštne telefonsko omrežje, prestavljeni elektrovi, postavljen nov kablovod...

Nadaljevanje gradnje avtoceste

Opozarjajo tudi na to, da jim največje prav tisti, ki gospodarstvo obremenjujejo, kasneje očitajo, kako ne znajo gospodariti, da ne mislijo na jutri, na razvoj. Tudi s takšnimi oblikami licemerstva je treba prenehati. Le vsi skupaj, v občini ali republiki, smo lahko soodgovorni za naš položaj. In tudi za odnos navzgor, tudi za tega nekako samo slutimo.

Pa še eno zanimivo vprašanje: Kdo ima pravico razpolagati in kako in zakaj razpolaga s tako imenovanim presežkom denarja iz prispevkov iz OD, ki je ponekod blokiran. To niso kakšna družbena sredstva, pač pa naša, že družbeno povsem »opipana« sredstva – naš denar!

Kristl Valtl

pa je seveda odvisno ob zelo posvetnih – denarnih zadev. Če bosta tuja sofinancerja, Evropska investicijska banka in italijanska družba z mešanim kapitalom Adria, pripravljena pomagati, lahko pričakujemo, da se bo gradnja prepotrebni osimskih cest pri nas nadaljevala, in sicer najprej proti Vrtojbi (Gorica) in Fernetičem (Trstu). Če bomo torej doma zbrali sredstva za črpanje tujih kreditov, se bodo delovni stroji treh naših gradbenih podjetij, SCT, Gradisa in Primorja, naslednjo pomlad premaknili na gradbišče 9,5 kilometra dolgega odseka proti Podnanosu ter 9 kilometrov dolgega odseka nove avtoceste proti Čebulovcu.

Besedilo in slika:
Barbara Zupanc

Izjava Zveze sindikatov Slovenije ob podtikanjih akademika Dedijerja

Delitev po delu in sposobnostih

Ne sprejemamo neargumentiranih napadov akademika Dedijerja na Slovenijo, njene državljane in občane, njeno politiko, ki da izkorišča delovno silo iz drugih republik in jo jemlje kot ljudi druge vrste, ki so jim onemogočene socialne, ekonomske, kulturne in druge pravice. S tem v zvezi poudarjamo:

1. Negirajo se politika in napore slovenskih sindikatov (ne le njihovih), ki so usmerjeni v nastanek družbe, ki bo slonela na gospodarski svobodi, demokraciji in enakopravnosti, ekonomskih, političnih, kulturnih in verskih svoboščinah, ki bo izhajala iz posameznika – ustvarjalca in občana, ki živi in dela v Sloveniji, in mu nudila svobodno, humano in človeka dostojno življenje. S takšnim početjem, ki mu je cilj poglobljanje in podžiganje mednarodnih razprtij in ki izhaja iz interesov dnevnih politike, se odvrta pozornost od temeljnih vprašanj političnega in gospodarskega razvoja svobodne demokratične civilizirane in bogate družbe in s tem od temeljnih vprašanj prihodnosti delovnih ljudi in občanov.

2. Za slovenski sindikat delitev delavcev po nacionalni, politični, verski in drugi nazorski pripadnosti ni sprejemljiva. Smo stanovska organizacija, ki pozna delitev le po delu, sposobnostih in uspešnosti gospodarjenja. Potrditev tega je v zahtevah sindikatov po uveljavitvi ekonomske demokracije v podjetju, graditvi samoupravljanja in soupravljanja, grajenega na delu, znanju, ustvarjalnosti, sposobnosti in kapitalu, za uveljavljanje ekonomskih plač v razmerah tržnega gospodarjenja. Za slovenski sindikat tudi ni sporna pravica izražanja in uveljavljanja sindikalnih pravic in svoboščin, pluralizma sindikalnih interesov in vseh oblik boja, vključno s stavko.

3. Slovenski sindikati so vedno in povsod odločno reagirali, ko so bili okrnjeni dostojanstvo, ekonomske, socialne in druge pravice delovnih ljudi. Pri tem so nam bili interesi delavcev vedno nad vsakršnimi političnimi interesi in cilji. Za to tudi danes poudarjamo, da bi bilo veliko bolj koristno, če bi preizkus, ki ga predlaga akademik Dedijer, opravili tak, kjer delavec po več mesecev ne dobi plače, kjer so mu z državo prisilo, delovno obveznostjo ali drugimi ukrepi odvzeli ali bistveno skrbili ekonomske in socialne pravice, pravico, da v imenu teh interesov uveljavlja sindikalne svoboščine.

V slovenskih sindikatih ne idealiziramo položaja, razmer in pravic delavcev, tudi ne položaja delavcev iz drugih republik, ki se v razmerah stodstotne inflacije in zaostrovanja družbenih razmer marsikje približuje robu preživetja. V naših prizadevanjih tudi nismo bili vedno dovolj uspešni in vztrajni, pa vendar je naša politika vse kaj drugega kot to, kar nam skuša podtakniti akademik Dedijer. Zato imamo mirno vest tudi glede Evropske konfederacije sindikata, ki lahko v vsakem trenutku preizkusi, oceni in sootči mnenja oziroma navedbe akademika Dedijerja z resničnim stanjem in položajem delavca.

Enigma Dedijer

DIMNE RAZPOČNICE KMALU IZGINEJO

Dedijer seveda nima nikakršnega opravka s tisto dimenzijo enigmatičnosti, ki je posebnost Kopiniča. S tem naslovom sem želel le dimenzionirati neki jugoslovanski fenomen, ki je v bistvu silno preprost, namreč fenomen megalomanstva in fikcije, ki je tolikšna, da še dandanes v času te krize, ko se rušijo vse stavbene vezi tega na ta način grajenega sistema, velja absolutni naprej, saj sem še nedavno tega v enem od pisem bralcem bral, da je Vladimir Dedijer zgodovinar – znanstvenik mednarodnega slovesa. Žal je imel Dedijer neki sloves v mednarodnih krogih, toda tistega, ki je silno kratkega daha in ki ne preživi več kot nekaj poletij. Enako je s pomembnostjo in težo Ruselovega sodišča dandanes in že celo vrsto let (od končane vietnamske vojne naprej). Gre torej za podobne učinke, ki jih poznamo pri raznih medijskih vzponih, in izginotjih iz spomina. Nočem vzeti Dedijerju nič takega, kar bi on imel, toda ne vem, čemu in zakaj mu tukaj v Sloveniji in zdaj očitno tudi v Jugoslaviji dajemo sploh tako težo.

Žal se moram vrniti k vsebini in smislu njegove največje življenjske poteze. To je Dedijer napravil tedaj, ko se je od izobčenja Djilasa edini postavil na njegovo stran. Kdor ne pozna tistih časov in konkretne klime, ta ne ve, kaj taka poteza pomeni. In nobena dvoma ni, da obseg in vsebino te presije nanj in na njegovo družino najbolje ilustrira samomor njegovega najstarejšega sina. Brez tega namreč Dedijerja sploh ni mogoče razumeti in samo s tem je mogoče razvozlati v bistvu tako preprosto uganke, kdo in kaj je Vladimir Dedijer pri nas in kaj je v mednarodni javnosti bil.

V nasprotju z Djilasom (brez te primerjave žal ne gre), ki je svoj spor s Partijo in Titom utemeljil iz sebe (in tako je tudi njegovo resno politično publicistično delo, z resnimi političnimi implikacijami v mednarodni javnosti), je bil Dedijerjev spor v bistvu nekaj, kar ni bilo njegovo, kar je bila sicer spoštovanja vredna solidarnost s črnogorskim rojakom in prijateljem, toda za boljše vidični sistem vendarle daleč prešibka osnova in fundament, na katerem bi se v tako trdnem in okrutno neusmiljenem sistemu dalo sploh vztrajati. Upirati se takšnemu sistemu brez iz sebe zgrajenega fundamenta, kot ga je imel Djilas, je očitno samo in zgolj žrtev, ki nima posledic za nikogar.

Kot izjemno inteligenten mož je to Dedijer seveda začutil dokaj hitro, in to, da je nehal igrati človeka jalove seve, mu lahko zamerijo samo moralisti. Toda če za druge ni bilo posledic, so pa kljub temu veljale zanj.

Titu je namreč še kako ustrezalo, da je njegovo biografijo napisal disident, ne pa človek iz njegovega kroga. In s tem se je pravzaprav Dedijer vrnil v krog nekdanjih reči, toda ne čisto v krog, temu bi jaz rekel prej meta-krog politike jugoslovanskega vrha. Videz torej, saj v sam krog, kjer se je odločalo o Jugoslaviji, ni imel nikoli več dostopa, imel je dostop samo do Tita, to pa v smislu politike dejansko ni pomenilo ničesar. Zakaj ta uvod? Zaradi tega, da bralcu ne bo težko uginiti, kakšne narave in kakšnega dometa je bila njegova Titova biografija. In te ravni, strokovne namreč, Dedijer ni presegel nikoli ali pa le redkokdaj. Če

primerjamo njegovo Titovo biografijo z biografijami, ki so o velikih političnih osebnostih sveta v svetu v navadi, potem lahko vzamemo za primerjavo npr. Isaaca Deutscherja in njegove biografije. Kdor je prebral z dokumentacijo in nešteti potrjenimi zgodovinskimi viri podprto vsaj eno tako biografijo, bo vedel, da gre v Deutscherjevem primeru (in vseh podobnih) za resno strokovno zgodovinsko in znanstveno delo, v primeru Dedijerja pa za zgodbo in zgodbe iz življenja, z ničimer podprte, torej zgolj za pričevanje, ki nikjer na svetu v nobenem strokovnem krogu nima strokovne teže in svoje kredibilnosti.

Dedijerja zunaj ne citira nobeno resno zgodovinsko delo, nobena študija večjega ali manjšega formata, njegova biografija o Titu je edina o tej zares veliki osebnosti, toda izginila je, kot izgine vsaka taka bestsellerska muha enodnevnica. Zdal bi se lahko razpisali še naprej, vendar je vse, kar je izšlo npr. o Titu ali komerkoli, samo pričevanje, ali bolje rečeno, pričam ti priču o priči, kot temu pravijo Srbi. Za Zahod je to kot trajnejša vrednost neeksistentno. So dela, ki jih nihče ne ponatisne in si jih nihče ne sposoja v knjižnicah, kajti odsotnost sleherne pomembnejše dokumentacije za svet seveda ni opravičljiva z ničimer. Za zgodovinsko stroko to, zakaj ne morem ponuditi dokumentov in relevantnih zgodovinskih virov, sploh ni relevantno.

Dedijer torej ni zgodovinar, ne vzdrži nobenega kriterija, ki je veljaven za sver. Kje je torej njegov mednarodni sloves: Bil je v Djilasovi senci in v Titovi, sence pa izginejo takoj, ko se oseba obrne drugam ali pa napravi korak na levo ali desno. In podobno je tudi z institutom Ruselovega sodišča. Kdor se spominja njegove ustanovitve in delovanja na začetku vojne v Vietnamu, bo vedel, kako je to sodišče delovalo. Nanj so prihajale žive priče, dezertjerji iz vietnamske vojne ali odpuščeni vojaki iz ameriške vojske, javnosti je bil dostopen tudi bogat arhiv dokumentov za vsako trditev in za vsako vrsto obtožnice, ki jo je pisalo to sodišče. Rudi Rizman, ki je bil ves čas skupaj z Dedijerjem član tega sodišča (jaz celo odbora na UK

v Ljubljani), lahko potrdi, kakšna strokovno tehtna je bila priprava obtožnice Ruselovega sodišča in kako je tudi potekalo sojenje, in še kljub temu je to sodišče imelo kakšne težave, da je prebilo oklep etiket in paradigme, češ da to ni povsem resna stvar, in s kakšno muko si je to sodišče v svetu ob tej vojni pridobilo ugled moralnega razsodišča. Toda po končani vojni v Vietnamu je ugled tega sodišča hiral, dokler ni docela shiral: dandanes je to sodišče Dedijer sam. Torej tega sodišča za katerokoli, razen za našo javnost, kratkomalo ni. Toda čemu bi to Dedijer priznal, če pa je pri nas doma mnogo konjunkturnejše namesto dejanskega ugleda in sploh eksistence tega sodišča ohranjati njegov mit, in je seveda v naših razmerah tudi najlažje. Dedijer je toliko zgodovinar in znanstvenik mednarodnega slovesa, kolikor je za Jugoslovane Titova biografija strokovno zgodovinsko znanstveno delo; in toliko velja kot predsednik Ruselovega sodišča, kolikor v naših mitomanskih glavah teža tega sodišča še traja. Naj povem samo to, da se s stvarmi, s katerimi se je ukvarjalo Ruselovo sodišče, že več kot desetletje ukvarja vrsta mednarodnih institucij, npr. Mednarodna konfederacija za varstvo človekovih pravic, h kateri sodijo vsi te vrste odbori, International Amnesty, Helsinška mirovna konferenca (npr. za Jugoslavijo) itd., itd. Odbori pri parlamentih (npr. pri Evropskem parlamentu, Bundestagu itd.), pri vladah (npr. ZDA), kjer veljajo najstrožja pravila za verifikacijo dejstev in podatkov, ki utegnejo potem imeti kakršen koli vpliv na tisk, časopise, medije, da o takih odločitvah, kot jih je sprejel Evropski parlament in kongres v ZDA za Kosovo, ne govorim. Moja izkušnja z Odborom za Kosovo je bila predvsem ta, da na primer podoben odbor, ki so ga oblikovali emigranti v Švici in ki je navajal takoj na začetku nedokumentirane podatke (npr. 300 žrtev na Kosovu), ni imel nikakršne teže, težo pa sta imela Odbor Helsinške mirovne konference za Jugoslavijo (Vladimir Šeks) in naš Odbor, kar tako Evropskemu parlamentu kot drugim institucijam v svetu nista poslala niti enega sporočila in niti enega podatka, ki bi ne bil vsaj trikrat preverjen in dokumentiran. Poleg tega je naša sporočila objavljala tudi Delo in jih nihče v naši državi niti enkrat ni poizkušal spodbijati. Na podlagi tako verificiranih podatkov (dogodki, lokacije, imena itd.) je tudi evropska parlamentarna delegacija postavljala svoja vprašanja na Kosovu, na katera ni mogel nihče odgovorjati in zaradi česar jih tudi niso spustili na tista mesta in k tistim ljudem, ki so o njih imeli zanesljive in dokumentirane podatke.

Naša šlamparija in smisel

za lažno fabriciranje, kjer laž postaja resnica, je seveda teren za to, da takim mitom o zgodovinarju Dedijerju ter vplivu in grožnji Ruselovega sodišča in njegovi vlogi verjamemo in se spuščamo v dokazovanje, da Dedijer laže. Tudi če je kaj resničnega vmes, v tem kontekstu zgubi vso svojo težo in spreminja tudi kakšno dejstvo v laž.

Temu seveda lahko pri nas verjame, kdor hoče; lahko to deluje kot eden od propagandnih izstrelkov, ki jih je spričo inflacije treba zmeraj več in zmeraj novih. Za Miloševićevo propagandno mašinerijo. Lahko, toda povejte mi, koliko teh dimnih razpočnic se je iz dneva v dan zvrstilo v zadnjih petih letih in koliko jih je ostalo komu v spominu. Nič krat nič. Ta inflatorna propagandna mašina deluje že inertno samo na prepričane, in to za zmeraj krajši rok, pa tudi osip prepričanih je zmeraj večji. Sovjetska in ameriška obveščevalna služba sta se učili pri Geobelsu, kako deluje lažna propaganda z lažnimi informacijami. Iz tega je nastala na obeh straneh cela znanost, kaj vse je treba storiti, da je lažna informacija prvič šokantna in presenetljiva, da pade v bistvu v prazen prostor, in kako je to treba dozirati in dimenzionirati glede obsega, jakosti, časa, hitrosti in presledkov, da za dalj časa zavzame prostor kot edina resnica. Teh in takih učinkov ni, najmanj pa kot propagandna utež zoper informacije o Kosovu.

Torej je to le za našo domačo rabo, toda kakšen političen oziroma socialen učitek ima tako Dedijerjevo dejanje, tak izstrelak srbskega progandnega stroja? Takega kot vsi, saj v kurji vasi, kjer vsi govorijo drug čez drugega od jutra do večera, ne more nihče o nikomer nič več vedeti, in tudi o kurji vasi ne more nihče več izvedeti, kdo je kdo. In Jugoslavija je taka kurja vas, saj jo preplavljajo izkrivljene in sproti demontirane informacije iz dneva v dan. Srbski tisk je sicer dosegel svoj namen, da informiranosti ni mogoče več vzpostaviti, vendar tudi za lastno ceno; nikogar, razen zmeraj manjšega kroga prepričanih, ne more več o ničemer prepričati. Narodno posojilo je ogledalo te zmoglosti mobilizacije s propagando, tiskom in TV.

Takega informiranja se nekaj let ne morem igrati, ne da bi spodkopal samega sebe.

S čim se torej glede Dedijerja (in tudi mnogih drugih stvari) ukvarja slovenski tisk s svojimi odmevi nanj? S stvarmi, ki jih ni. Ali pa ni vendarle prav to bolj in bolj indikativno za naše javno in politično življenje, saj smo kot tisti popotnik, ki je slednič je prišel v oazo in še zmeraj ni ugotovil, da to ni oaza, temveč fatamorgana, ki jo je kot oazo videl na začetku svoje poti.

Peter Božič

Kolektivne pogodbe v tržnih gospodarstvih: Švedska

ŠTRAJK SAMO V ČASU POGAJANJ

Sistem kolektivnega dogovarjanja na Švedskem – poznamo ga kot »švedski model« – že dolgo priteguje pozornost sindikatov in poslovnih krogov v svetu; to predvsem zaradi tega, ker je omogočil urejanje številnih vprašanj s področja delovnih odnosov prek pogajanj in kompromisov ter z relativno malo konfrontacijami in redkim zatekanjem k štrajku oziroma lokavtu.

Ta sistem je bil oblikovan konec 40. in v začetku 50. let na podlagi skupnega interesa tako delodajalcev kot sindikatov. Delodajalci so si namreč prizadevali zagotoviti mir na trgu dela in vsestransko kontrolo gibanja delavcev. Sindikati so se zavzemali za uresničitev tako imenovanega načela solidarnih delavcev, pri čemer morajo biti vsi delavci z enako kvalifikacijo in približno enakimi delovnimi pogoji enako nagrajeni, ne glede na družbo, pri kateri delajo, razlike med viskimi in nizkimi dnevnimi zaslužki pa se morajo postopno zmanjšati. Na takšnih osnovah se je rodila ideja o centraliziranem kolektivnem dogovarjanju.

Realizacijo te ideje je vsekakor omogočilo tudi dejstvo, da se vlada ni dosti vpletala v reguliranje delovnih odnosov, oziroma da so se sindikati in delodajalci bolj ali manj samostojno sporazumevali tako o višini dnevnega zaslužka in plač kot o drugih pogojih dela.

Pri tem je treba poudariti, da je mehanizem centraliziranega kolektivnega dogovarjanja nastal v času dominacije sindikata manualnih delavcev in da so bili v tem dogovarjanju v glavnem zajeti samo takšni delavci.

Centralno kolektivno dogovarjanje se je na Švedskem začelo leta 1956 in je brez večjih pretrsov trajalo celih 26 let. Na eni strani pogajalske mize je sedela Deželna organizacija švedskih sindikatov – s svojimi 24 področnimi sindikati in s prek 200 tisoč člani (oziroma okrog 90 odstotki skupnega števila manualnih delavcev na Švedskem). Na drugi strani je bila močna Konfederacija švedskih delodajalcev – SAF s 40 tisoč družbami, ki zaposlujejo milijon tristo tisoč ljudi.

Ena bistvenih značilnosti centraliziranega kolektivnega dogovarjanja je obveznost obeh strani, da se vzdržita medsebojnih konfliktov v času veljavnosti kolektivnih pogodb. To praktično pomeni, da so štrajki in lokavti legalni samo v času kolektivnega dogovarjanja. Pomembna karakteristika teh dogovarjanj je tudi ta, da so z njimi vzpostavljene minimalne norme – kar pomeni, da niti en delodajalec ne sme določati nižjih dnevnih zaslužkov in slabih delovnih pogojev od tistih, ki so določeni v nacionalni kolektivni pogodbi.

Dogovarjanje je potekalo v treh fazah. V prvi fazi sta LO in SAF (na podlagi predhodnega enotnega stališča znotraj svojih vrst – kar pomeni na ravni družb, potem nacionalnih strokovnih sindikatov in LO, ko gre za sindikate) izstopala s svojimi predlogi, na podlagi katerih se – v času dogovarjanja – oblikujejo nacionalni kolektivni sporazumi. To je pravi-

loma zelo obsežen dokument, s katerim se natančno in s podrobnostmi urejajo vsa vprašanja iz delovnih odnosov, od višine dnevnega zaslužka, dolžine delovnega časa, letnih dopustov, nadomestila v primeru bolezenskega dopusta do uvajanja nove tehnologije, pravic sindikalnih predstavnikov do informiranja o poslovnih politikah firme, participacije zaposlenih v upravljanju, zaščite življenjskega in delovnega okolja itd.

Na osnovi tega nacionalnega kolektivnega dogovora, sklenjenega med LO in SAF, je bilo možno začeti drugo fazo dogovarjanja oziroma sklepati kolektivne dogovore med področnimi sindikati in področnimi organizacijami delodajalcev (na primer za gradbene delavce, za gostinske delavce, delavce v prometu itd.). Šele ko so bile podpisane od pooblaščenih sindikatov in organizacij delodajalcev na ravni industrijskih panog, so se kolektivne pogodbe šele za formalno sklenjene in so postale za podpisnike obvezne.

Razumljivo, da so se v okviru področnih kolektivnih pogodb okvirne odredbe, ki jih vsebuje centralna kolektivna pogodba, še naprej precizirale.

Nazadnje so v tretji fazi lokalni sindikalni predstavniki in predstavniki posameznih družb sklenili kolektivno pogodbo, v kateri so na osnovi smernic centralne in mestne kolektivne pogodbe natančno uredili vprašanja, pomembna za zaposlene v konkretni družbi. Kolektivne pogodbe so se sklepale za določeno časovno obdobje (za leto dni, najpogosteje dve leti, v obdobju stabilne ekonomske rasti pa za tri ali tudi več

let). Po poteku tega obdobja so se sklepale nove kolektivne pogodbe. Proces pogajanja je bil lahko zelo dolg (trajal je šest mesecev in dalj) in neredko se je končal brez pomoči posredniških komisij in tudi arbitražnih teles.

Tak sistem kolektivnih pogajanj je funkcioniral vse do leta 1983 in omogočil pomembne spremembe v strukturi delavcev. Predvsem je prišlo do zmanjšanja razpona med visokimi in nizkimi dnevnimi zaslužki, znatno se je zmanjšal odstotek delavcev, plačanih po akordu (od 46 odstotkov leta 1965 na 40 odstotkov leta 1980). Število delavcev, plačanih po času, ki ga preživijo na delu, se je od 30 odstotkov dvignilo na 47 odstotkov, in nazadnje, znatno se je dvignil odstotek delavcev, plačanih po neki vrsti rezultata dela (običajno na podlagi dviga produktivnosti dela družbe ali deleža družbe, skupinskega rezultata dela in podobno). Tako je leta 1980 39 odstotkov manualnih delavcev 80 odstotkov dnevnega zaslužka dobilo v fiksnem znesku, do 20 odstotkov pa glede na rezultat dela. Od leta 1980 so takšni trendi še večji.

Med tem časom je na Švedskem prišlo do pomembnih sprememb na tržišču dela. Javni sektor je začel naglo rasti, sindikati, ki organizirajo delavce iz tega sektorja, pa so začeli dobivati večji vpliv glede na nekdanje dominantne sindikate zaposlenih v privatnem sektorju. Hkrati so sindikati nemanualnih delavcev – po članstvu in s tem tudi po vplivu – začeli prekašati sindikate manualnih delavcev. S tem se je zakomplicirala tudi situacija pri kolektivnem dogovarjanju, ker so

sindikati manualnih delavcev izgubili možnost določanja vsebine in obsega kolektivnih pogodb – ki so od tedaj bolj ali manj kopirane tudi v kolektivnih pogodbah nemanualnih delavcev.

Sindikati nemanualnih delavcev sicer celo vrsto let niso zasledovali principa kolektivnega dogovarjanja, ampak so sklepali posebne kolektivne pogodbe. Postopno je tudi med njimi prevladalo ozračje koordiniranja in skupnega dogovarjanja, tako da so se oblikovale tri posebne pogajalske skupine: za zaposlene v privatnem sektorju, za zaposlene v vladnih institucijah in zaposlene v lokalnih organih oblasti.

Ob tem je med delodajalci in zaposlenimi (predvsem v avtomobilski industriji) raslo nezadovoljstvo zaradi krutosti sistema centralnega kolektivnega dogovarjanja in izraženege izenačevanja višine dnevnih zaslužkov. Takšno situacijo so delodajalci izkoristili za deintegracijo sistema centraliziranega kolektivnega dogovarjanja. V osnovi je šlo za njihovo prizadevanje, da bi se z zmanjšanjem vpliva LO pri določanju višine dnevnega zaslužka zmanjšal

tudi njegov sicer nedvomen vpliv na politiko socialdemokratske vlade. Prav v tem času je bil namreč LO izbran za ustanavljanje t. im. fondov zaposlenih in organiziranje pravic lastnikov, da svobodno razpolagajo s profitom družb, kar je izzvalo viharna negotovanja med delodajalci.

Na iniciativo konfederacije delodajalcev leta 1983 in 1984 je bil na Švedskem sistem centraliziranega kolektivnega dogovarjanja opuščeno in prišlo je do dogovarjanj na ravni posameznih industrijskih vej, tudi za manualne delavce. Medtem pa se je pokazalo, da je v pogojih nizke nezaposlenosti (1,7-odstotne) in pomanjkanja kvalificirane delovne sile decentralizirano dogovarjanje pripeljalo do pospešenega povečanja dnevnih zaslužkov od 7 do 9 odstotkov ali celo od 10 do 12 odstotkov letno (v gradbeni industriji), kar je posebej prizadelo manjše družbe.

Zaradi tega je prišlo letos, spet na iniciativo konfederacije delodajalcev, do ponovnega prehoda na sistem centraliziranega kolektivnega dogovarjanja. Sindikat delavcev v kovinski industriji resda ni sprejel te solucije in je sprejel posebno kolektivno pogodbo, toda ta se vklaplja v okvir kolektivne pogodbe, ki jo je podpisala LO. Še več, med sindikati nemanualnih delavcev je vse večja tendenca prehoda na sistem centraliziranega kolektivnega dogovarjanja. O tem najbolj pričča dejstvo, da je letos tudi PTK (sindikalna centrala, ki združuje 20 sindikatov uslužbencev v privatnem sektorju) sklenila s SAF centralno kolektivno pogodbo.

Vse te okoliščine napeljujejo na ugotovitve, da sistem centraliziranega kolektivnega dogovarjanja doživlja na Švedskem po prehodni krizi ponovno potrditev in da se celo razširja tudi na sindikate nemanualnih delavcev. Vsekakor bi ti zaradi spremenjenega razmerja moči med sindikatom manualnih in sindikatom nemanualnih delavcev lahko prevzeli dominantno pozicijo in vodilno vlogo v pogajanju o višini zaslužka in drugih pogojih dela zaposlenih.

Smilja Atanacković
(Iz Rada)

O mednarodni organizaciji dela

SKRB ZA POLNO ZAPOSLENOST

Med mednarodnimi organizacijami in sindikalnimi združenji na meddržavni ravni, ki skrbijo za uveljavljanje pravic delavcev in uresničevanje njihovih interesov, ima poseben položaj, vlogo in organizacijo ILO (International Labour Organization – Mednarodna organizacija dela) s sedežem v Ženevi. Ta organizacija je med edini, ki je »prebolela« burne predvojne in medvojne dogodke in uspela obdržati izvirno vlogo, zaradi katere je bila ustanovljena. Ustanovljena je namreč bila na mirovni konferenci po koncu prve svetovne vojne leta 1919 in neprekinjeno vse do danes.

Po ustanovitvi Organizacije združenih narodov je bil z ILO leta 1946 sklenjen poseben sporazum, s katerim je bil tej organizaciji priznan status specializirane agencije za urejanje delovnih pogojev, odnosov med delodajalci in delavci, za organizacijo zaposlovanja, za vprašanja socialne varnosti delavcev in drugih problemov s področja dela. Od leta 1940 do 1948 je bil sedež organiza-

cije začasno preseljen v Montreal.

Že med vojno, leta 1944 je bila v Philadelphiji zelo pomembna mednarodna konferenca. Na njej je bila sprejeta posebna deklaracija, ki je potrdila naslednja načela: a) delo ni tržno blago, b) revščina ogroža splošni napredek in c) svoboda izražanja in združevanja sta nujna pogoja za socialni napredek. V deklaraciji so bile določene tudi naloge ILO, ki jih lahko strnemo takole: države članice morajo skrbeti za polno zaposlitev in take plače, ki bodo zagotavljale dostojno življenjsko raven. Razvijati morajo sisteme socialne varnosti delavcev, zlasti zdravstveno varstvo, zaščito materinstva in otrok, primerne stanovanjske pogoje ter možnosti za rekreacijo in porabo prostega časa. Vsakdo mora imeti pravico do izobraževanja in usposabljanja za delo, do primernih higienskih razmer na delovnem mestu in do varstva pri delu.

ILO ima naslednje organe: 1. najvišji organ je Mednarodna konferenca za delo, ki se sestane

enkrat letno; 2. Administrativni svet kot vodstveni organ, ki se sestane štirikrat letno, in 3. Mednarodni urad za delo, ki je administrativni in izvršilni stalni organ ILO.

Mednarodno konferenco sestavljajo po štirje delegati vsake države članice, in sicer po dva delegata vlade ter po en delegat delodajalcev (pri nas GZ) in delavcev, ki jih običajno zastopajo sindikati. Konferenca sprejema mednarodne konvencije s področja dela ter »priporočila«. Konvencije postanejo pravnomočne, ko jih ratificira določeno število držav, ki se s tem obvežejo prilagoditi svoje notranje pravo določbam konvencije.

Administrativni svet se voli vsaka tri leta. Šteje 32 članov, in sicer 16 predstavnikov vlad ter po osem predstavnikov delavcev in delodajalcev. Zaradi svoje razvisti imajo nekatere države stalne sedeže v tem organu.

Mednarodni urad za delo opravlja strokovne in administrativne posle ter nadzira izvajanje konvencij in spoštovanje priporočil.

Med številnimi konvencijami naj naštejemo le pomembnejše, kot so: konvencija o 48-urnem delovnem tednu in 8-urnem delovniku, konvencija o pravicah do plačanega dopusta, konvencija o svobodi združevanja in dogovarjanja, konvencija o ureditvi zdravstvenega in pokojninskega

zavarovanja itd. S posebnimi konvencijami je prepovedano prisilno delo, nočno delo žena in delo žensk v rudnikih, prepoved zaposlovanja mladih do 15. leta starosti in podobno. V okviru ILO delujejo tudi specializirane komisije, ki obravnavajo in urejajo vprašanja, vezana na posamezne industrijske panoge (kot tekstilne industrije, gradbeništva, železarstva, transporta itd.)

Kot vse demokratične mednarodne institucije tudi ILO brez aktivnega in tvornega sodelovanja držav članic ne more biti uspešen. Da bi državam po svetu pomagal reševati razvojna vprašanja, vprašanja zaposlovanja, izobraževanja in usposabljanja delavcev, je ILO organiziral delovne skupine in angažiral posamezne strokovnjake za svetovanje. Posebno skrb posveča problemom migracije delovne sile, zlasti stanovanjskim, kulturnim in drugim problemom delavcev. Pripravlja in objavlja študije in analize o položaju, življenju in delu delavcev po svetu.

Kot vidimo, je ILO nadvse pomembna mednarodna organizacija. Njegova sestava zagotavlja usklajeno delo subjektov, ki rešujejo probleme dela, njegovo delovno področje pa naravnost izziva naše zanimanje in terja naše sodelovanje. Članica ILO je tudi naša država.

Viljem Pahor

So zvezni sindikati ob zahtevi po svetovni ceni dela pozabili na svetovna merila produktivnosti?

KONTRADIKTORNA RETORIKA

V oblastniški bojzani pred vročo politično jesenjo, ki naj bi jo po splošnem prepričanju še zlasti označevali delavski štrajki, je v jugoslovanski medijski orbiti domala kot zvezda danica zasijala izjava člana predsedstva ZSJ Dušana Kocoljevca, po kateri bodo sindikati vztrajali pri svetovnih cenah za delo domačega delavca. Kocoljavec je za svojo in za delavska ušesa kaj prijetno izjavo našel vsaj na prvi pogled tudi dokaj prepričljivo podkrepitev: ker se pri razmerju med cenami že vztraja pri svetovnih, naj to velja tudi za ceno dela. Eden prvih »borcev« za delavsko stvar v Jugoslaviji je poudaril, da morajo osebni dohodki spremljati življenjske stroške in hkrati okrcal tiste, ki vztrajajo pri trditvi, da so osebni dohodki med glavnimi povzročitelji inflacije. Kaj je v tem našem labirintu vsesplošnih zmešnjav res in kaj ni? Čemu bi v tej sindikalni filozofiji kazalo pritegniti in kje biti zelo previden, da se tako Kocoljavec kot vsi tisti, ki mu na pamet kimajo, že prav kmalu ne bi prijemale za glavo, ker bi jih zadel bumerang?

Najprej velja poudariti, da Kocoljavec med jugoslovanskimi sindikalisti ni prvi, ki je prišel na dan z zahtevo po realnem (ekonomskem in svetovnem) vrednotenju dela. O tem so že zdavnaj

pred njim glasno razmišljali tako v slovenskih kot hrvaških sindikatih, kar pa se je nekako izgubilo v splošnih reformskih zahtevah po uvajanju tržnega gospodarstva. Res pa je nekaj drugega, in sicer to, da je Kocoljavec udaril s pestjo po mizi ravno v trenutku, ko se beograjski časopisi prav pristržno norčujejo iz zveznega sindikata in mu pol v šali pol zares prerokujejo nič kaj spodbudno usodo – stečaj! Razlog naj bi bila seveda njegova čedalje bolj prazna blagajna, nad čemer je na primer beograjska Duga zamahnila z roko in se lepo črno na belem vprašala: »Zdi se, da to niso pravi razlogi, zaradi katerih bi zvezni sindikat moral končati v stečaju. Vprašanje je namreč, kakšen smisel je v obstajanju takšnega sindikata, ki nastopa v imenu delavskega razreda, a ne zastopa in se ne bori za njegova hotenja!«

Je jemati Kocoljevčev izjavo ob takšnem gledanju Duge za zvezni sindikat za golo naključje ali je v igri kaj drugega? Kakor koli že, vsekakor moramo imeti pred očmi, da tistemu, ki postavlja radikalne zahteve v imenu delavcev, se pravi zveznemu sindikatu, že pošteno teče voda v grlo.

Toda če odmislimo okoliščine, v katerih tiči zvezni sindikat, in poskušamo razčleniti zgolj omenjeno Kocoljevčev izjavo, potem

že velja reči, da je skladna s prakso dežel razvitega tržnega gospodarstva, v katerih je potrebno v slehernem investicijskem elaboratu računati na ceno delovne sile enako kot na primer na ceno surovin, reprodukcijskega materiala ali na davke. Lastnik podjetja na Zahodu si v nobenem pri-

meru ne more dovoliti tega luksuza, da bi v težavah tanjšal delavske plačilne kuverte, kar že celo desetletje ob mirnem gledanju zveznega sindikata počnejo jugoslovanska podjetja v družbeni lasti. Res pa je nekaj drugega, bolj bolečega, in sicer to, da lahko odpušča delavce, česar socialistično podjetje v Jugoslaviji ob izrecni zahtevi tega istega zveznega sindikata ne sme početi. In smo tam, namreč pri globoki kontradikciji, v kateri, gledano skozi prizmo ekonomsko tržnih načel, tiči zvezni in najbrž še kakšen sindikat: zahtevati, da cena dela postane realna ekonomska kategorija in hkrati podjetjem ne priznavati same po sebi razumljive pravice do produktivnega zaposlovanja, kar v razmerah obilne jugoslovanske prezapolenosti ne pomeni nič

drugega kot pravico do odpuščanja delavcev, pomeni, da se zvezni sindikati lotevajo sifozovskega posla, od katerega cena dela v Jugoslaviji niti za en samcat dinar ne bo višja. Takšne razlage ne spodbuja zgolj omenjena Kocoljevčeva izjava, temveč domala celoten paket kritičnih pripomb zveznega sindikata na zakon o delovnih razmerjih, ki so v globokem nasprotju z načelnimi zahtevami tega istega sindikata po uvajanju tržnega gospodarstva.

Na koncu bi torej veljalo reči, da bi sindikalisti v Beogradu morali najprej sami pri sebi razčistiti velike pojmovne distinkcije na relaciji delovna organizacija-podjetje, kajti zd se, da je prav tu iskati največji vir sindikalnih zablod. Drugače povedano: čas bi že bil, ko bi si zvezni sindikati končno nalili čistega vina in se naposled le zmenili, kaj je socialna ustanova in kaj podjetje. Prav v to zanko pa se je ujel tudi sam Kocoljavec, ki na eni strani zahteva svetovno ceno jugoslovanske delovne sile, na drugi ogorčeno kritizira tiste, »ki vztrajajo pri trditvi, da so osebni dohodki med glavnimi povzročitelji inflacije«, v isti sapi pa ne črhne niti ene o tem, da je v Jugoslaviji po nekaterih ocenah glede na ustvarjeni družbeni proizvod vsaj dva milijona preveč zaposlenih delavcev. Zahtevati torej svetovne cene dela in zraven modro molčati tudi o svetovnih kriterijih produktivnosti, ni torej nič drugega kot čisti politični blef, ki, četudi prihaja iz sindikalnih logov, ne pomeni nič drugega kot pihanje v isti rog s tistimi, ki zahtevajo od zvezne vlade takojšnji obračun z inflacijo, a so ji hkrati pripravljeni odrezati glavo, ko se le-ta skuša politično nemogočega plačevanja v kliničnem izvozu kot enega njenih največjih generatorjev. Ivo Kuljaj

Reforma partije je le vračanje k njenemu prvotnemu programu

V PRECEPU MED STALINIZMOM IN »DESNIČARSTVOM«

Radikalizem in pogosta netolerantnost komunističnega gibanja sta bila že zgodaj tarča političnih in znanstvenih kritik. Seveda upravičeno, vendar žal tudi brez upoštevanja vzrokov zanj. Nekateri ideje ranega komunizma so bile zelo naivne in skozi današnjo dioptrijo pomilovanja vredne. Spet druge so bile po svojih težnjah skrajno grobe in nestrpne. Vendar je vse to imelo svoje dokaj stvarno ozadje. Obenem pa bi lahko opazili, da so bile številne zahteve zgodnjega komunističnega gibanja zelo tehtne in tudi z današnjimi merili nadvse napredne. Skušali jih bomo nekaj predstaviti na temelju predloga akcijskega programa KPJ, ki je bil predložen 2. (vukovarskem) kongresu KPJ leta 1920. Zvečine bomo te zamisli le kratko nanizali in jih zavestno predstavili brez sicer najnujnejšega konteksta, ker nam prostor več ne dopušča. A gre le za to, da opozorimo, kako so se pri nas napredne (v bistvu civilizacijske) zahteve zgodaj pojavljale in dajale dobro izhodišče, da se oblikujejo v konsistenten in napreden program.

Poglejmo, kaj vse že tedaj terja omenjeni dokument: Zaradi pomanjkanja »velike industrijske dejavnosti« v državi je nujna **gospodarska skupnost (balkanskih držav) z državami srednje Evrope**. Nuje je boj proti velikim davčnim bremenom, **proti birokratski in militaristični državi** in zveza KPJ s širokimi sloji **drobnih posestnikov**. Zahteva absolutno svobodo tiska, zboro-

vanja in združevanja, popolno politično in pravno enakost državljanov brez razlike po spolu ter aktivno in pasivno volilno pravico za vsakega državljan (državljanke) od 20. leta starosti naprej in **popolnoma svobodne volitve na temelju splošne volilne pravice**.

Suvereno je samo ljudstvo in le iz volitev in zaupanja ljudstva izvira vsa oblast. Zahteva tudi volilnost uradništva ter njegovo materialno in kazensko odgovornost za kršitve in neizpolnjevanje zakonov ali za omejevanje pravic državljanov. Vztraja na zaščiti narodnih manjšin. Terja samo en, splošno in progresivni davek na dohodek ter **oprostitve vsakega davka za tisti dohodek**, ki je brezpogojno nuje za osebni obstoj.

Normalni najdaljši delovni dan sme trajati 8 ur, za otroke pod 16 let, rudarje in delavce na zdravju škodljivih mestih pa 6 ur. Nočno delo je treba odpraviti, le v primeru, ko tehnološki proces terja neprekinjeno delo, sme trajati največ 6 ur dnevno. Zagotovljen mora biti najmanj 44-urni tedenski počitek. **NAJNIŽJE PLAČILO ZA DELO MORA ODGOVARJATI DRAGINJI (CENI) ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN**, ki se ustrezno določa. Sodstvo mora biti zajamčeno in brezplačno v vseh sporih iz odnosa delo-kapital. Zagotoviti je treba **ABSOLUTNO SVOBODO DELAVSKEGA ORGANIZIRANJA**, zakonsko zajamčiti pravico do stavke in bojkota. Zagotovljena mora

biti delavska prehrana, strokovno zasnovana higiena in obvezno (državno) zavarovanje vseh delavcev v primeru bolezni, poškodbe, smrti, poroda, brezposelnosti, onemoglosti in za starost.

Cerkev in država se ločita, šola je posvetna in obvezna ter na račun države brezplačna do 14. leta starosti, pozneje pa za revne, a nadarjene.

Vse sodnike voli ljudstvo. Zagotovljena mora biti pravica pritožbe zoper vsako kazen in pravica nadomestila nedolžno zaprtim, obtoženim in obsojenim. **SMRTNA KAZEN SE UKINE**.

Vojna je zločin nad človeštvom. Zato je treba predpisati stroge kazni za netilce sovražstva med narodi in izvajalce vojne. **UKINE SE VOJAŠKA OBVEZNOST (...)**

To so torej pglavitne zamisli in zahteve omenjenega dokumenta, ki bo kmalu imel sedemdesetletno brado. Bile so obrnjene k človeku, k njegovim posamičnim in skupnim potrebam in nalogam.

Mar ni tedaj žalostno, da je danes prav partija – in njena vladavina – upravičeno obtožena, da se je hudo pregrešila zoper cilje in vrednote, ob katerih je sama shodila in za katere danes takorekoč znova začnemo trditi in celo tvegati spopad – prav z nasledki komunistične vladavine.

Iz teh dejstev se nam poraja **neko novo spoznanje, upal bi si trditi, da v mnogočem novo in hudo porazno**.

Čeprav v istih dokumentih, ki vsebujejo te in takšne napredne

zamisli, najdemo tudi prekucsko nestrpne in neživljenjske trditve oziroma smotre (neprekinjeni revolucionarni razredni boj ipd.), gre tukaj za avtentično logiko k napredku, svobodi in demokraciji stremečega gibanja (stranke). Gre torej v temelju za stvarna in sprejemljiva hotenja. Potemtakem se moramo vprašati: kje se je ta zdrava logika in narava komunističnega gibanja (pri nas) izrodila in zlomila?

Prepričan sem, da gre za naslednje: s stopnjevanjem moči in avtoritete Kominterne, ki je sovpadala s krepitvijo Stalinovega položaja in vpliva ne le v Sovjetski zvezi, temveč kar v svetovnem komunističnem gibanju, so komunistične stranke (tudi KPJ) prihajale pod vedno večji in trši vpliv (sovjetske) komunistične stranke, ki je že imela oblast in ki jo je izvajala vedno bolj brutalno, na dogmatskih, sektaških avtokratskih in birokratskih metodah in pojmovanjih. Zapadle so (tudi zaradi svojih težavnih ilegalnih razmer) pod vpliv zmeraj bolj izrojene »komunistične« teorije in politike.

Ta vpliv je posamične komunistične stranke (tudi našo) kvaril, oddaljeval od avtentičnih izhodišč in zamisli, čeprav so seveda vse v sebi že po osnovni logiki nosile »tveganost revolucionarnega«. Če pogledamo KPJ, bi tvegali še eno ugotovitev: ko se je ta skušala (tudi po zaslugi Titove osebnosti in ambicij) bolj otresti neposrednega vpliva »velikega vzornika in pokrovitelja«, je bila bližje svoji avtentičnosti, bližje »svojim« ljudem oziroma narodom. To je moč opaziti proti koncu tridesetih let, zlasti pa med NOB. Partija je tedaj stvarnejša, bolj upošteva stvarnost, ki jo tvori jugoslovanski človek in jugoslovansko ljudstvo. Toda po vojni, ko si prizadeva ustvarjati razmere in pridobljeni vpliv med ljudstvom izrabiti kot kapital za izvedbo revolucionarnih sprememb in ko v tem tudi uspe, se tudi KPJ znajde v podobnem po-

ložaju, da mora ravnati z logiko vladajoče stranke. Brez svojih izkušenj in zaradi naraslega ugleda Sovjetske zveze (spričlo njenega deleža v vojni) ji je najlažje uporabiti »preizkušene« vzore in metode. **Spet se torej silovito uveljavljuje – v resnici deformirana logika vladajoče stranke, in deformacij ni mogel preprečiti niti oster konflikt in razkol v velikim vzornikom in pokroviteljem**. Kajti KPJ je (po)stala vladajoča stranka (sila). Niti najlepše in najboljše namere je niso mogle rešiti pred deformacijami, ko je pri njej prevladala odločitev, da bo obdržala oblast »v imenu delavskega razreda« (dokler se ta dovolj ne okrepi, da jo bo opravljal sam). Da bi to oblast mogla obdržati, se je morala posluževati (polastiti) tudi nasilnega državnega aparata in ko se je tako utrdil na položaju, ni več smela tvegati nobene spremembe...

Slovenska partija se skuša danes verjetno najodločneje osvoboditi te zgodovinske pasti, ki jo predstavlja monopolna oblast za vsako stranko, ki se polasti razreda in naroda ter njihovih avtentičnih interesov in jih nasilno »uresničuje« v njunem imenu. Stalinistično-dogmatski dinozavri na hotenja ZK Slovenije, ki se kažejo v težnji, da narodu (ljudstvu) in razredu (če hočete – človeku) vrne pravico do njegovih avtentičnih interesov, histerično in panično označujejo za **DESNIČARSKI REVIZIONIZEM**. Če že niso sposobni opazovati in ocenjevati stvarnih življenjskih tokov, ki so stalinistično-dogmatski »komunizem« popolnoma diskvalificirali, bi kazalo, da si ti dinozavri preberejo vsaj izvirne partijske dokumente (k sreči so publicirani v »jugoslovanskem« jeziku in se jih torej da razumeti). **Nemara bi jim to pomagalo razumeti, kako daleč je »komunizem« kot gibanje in stranka začel v svojem oblastniškem dušebrižništvu.**

Martin Ivanič

Anka Rakun

Mozirje bogatejše za novi turistični biro

PONUDBA ZA VSE, KI SI ŽELIJO »ODPOČITI OČI IN RAZVEDRITI SRCE«

Morda bi človek mozirsko občino lahko primerjal s tolminsko. Obe sta prava paša za oči. Posebno za ljubitelje razgibane pokrajine, čistih voda in spokojnega miru. Oba koščka slovenske zemlje sta daleč proč od mestnega hrupa, avtocest ter sivih in črnih tovarniških kolosov. In prav zaradi te odmaknjenosti, nekakšne odrezanosti od krajev, kjer se kolesje življenja vrti najhitreje, sta obe občini dokaj redko poseljeni. V mozirskih dolinah je ljudi za dobro mestno spalno naselje. Vsega komaj 16.500.

Lahko bi bilo v slikovitih krajih ob žuborečih Savinji, Dreti, Lučnici, Ljubnici in drugih vodah malce bolj živahno, če bi domačini zvalili k sebi ljudi iz mest. Tu je kaj videti in zelena pokrajina je kot nalašč za oddih in sprostitve. Zato so bili pred dolgimi leti ti kraji zelo znani po razvitem kmečkem turizmu, ki ga je danes, če že ne le še za vzorec, pa zagotovo veliko manj. Kot da se z gosti ne spleča več ukvarjati, kot da je več kot dovolj drugega, bolj donosnega in zanimivega dela.

Močna želja po živahnejšem turističnem utripu

»Ja, ni kaj skrivati. Pripravljenosti, da bi domačije v mozirski občini nudile gostoljubje ljudem, ki bi v teh krajih radi preživeli del svojega dopusta, ni toliko kot včasih. Morda ne znamo prodajati tega, kar imamo. Ali pa nam preprosto ni do tega. Morda je lažje posekati kako drevo in ga prodati, kot skrbeti za svoje goste. Lažje, pa tudi verjetno bolj donosno,« razmišlja Anka Rakun, ki je šele pred slabim mesecem

prevzela pri trgovski delovni organizaciji Savinja Mozirje turistični in gostinski program.

»Naša želja je, da bi vnesli v naše kraje več življenja, da bi privabili več ljudi, ki so ljubitelji pristne domačnosti, krajinskih posebnosti, rokodelstva, zgodovinskih znamenitosti in naravnih lepote. Vsega tega je tu na pretek. Zato smo se v Savinji odločili, da visoko zavijamo rokave in z novimi prijemi in izvirnimi akcijami prebudimo naše turistično življenje«, nadaljuje Anka Rakun, ki pravi, da je še nekoliko neprespana od pravkar minulega flosarskega bala. Ob svojem prostem času je sogovornica Turističnega društva Ljubno ob Savinji, zato ima na svojih ramah tudi ta tradicionalni bal, ki je bil prve dni avgusta že 29. zapovrstjo.

»Ne glede na to, da sem na svojem novem delovnem mestu dobila kar precej gradiva, najrazličnejših sklepov, načrtov in podobnih stvari, začetek ni lahek. Bogatejši smo sicer za turistični biro, ki pa je zaenkrat brez sredstev. Zato pa imamo veliko volje

in, če bo dovolj vztrajnosti, bodo gotovo sledili tudi uspehi...«

Boutični izleti za bolj zahtevne goste

Za začetek se je Anka Rakun odločila, da bo ponudila vsem, ki bi si želeli »odpočiti oči, razvedriti srce in se nadihati svežega zraka«, zanimive enodnevne izlete po Zgornjesavinjski dolini. Ljudje teh krajev v glavnem ne poznajo. Je pa, denimo, baročna katedrala v zgodovinskem mestecu Gornji grad vredna oglada. Podobno velja tudi za Radmirsko zakladnico, pa Logarsko dolino, eno najlepših alpskih dolin v Evropi, in še vrsto drugih zanimivosti.

»Na svoje enodnevne izlete z bogatim programom, ki zajema tudi domačije in njihove kulinarčne specialitete, vabimo z izvirnimi tiskanimi ponodbami, ki niso mikavne le po vsebini, temveč tudi za oko. Poleg teh bolj »splošnih« izletov pa bo naš turistični biro nudil turistom tudi »boutične izlete« z bolj specializiranim programom« razlaga Anka Rakun. »Na teh izletih si bo moč ogledati zanimive zaselke, sodobne kmetije, krajinske posebnosti, pa rokodelske mojstre pri svojem opravilu in seveda številne naravne lepote. Vabilo velja tako poslovnim kot tudi stacionarnim gostom naše doline in zahtevnejšim izletnikom, ki želijo slišati in spoznati kaj več o našem

MERX
TRGOVSKA DELOVNA ORGANIZACIJA
SAVINJA MOZIRJE p.o.
MOZIRJE 41
Turist biro

vabi na zanimiv enodnevni izlet po

Zgornjesavinjski dolini

Si želite odpočiti oči, razvedriti srce in se nadihati svežega zraka? Priskrbi si rni vas razumemo. Potegnili vas bomo iz brezna vsakdanjih skrbi, pa naj bo to vsaj en dan vašega življenja!

 Srečali se bomo pod gozdno Menino v zgodovinskem mestecu Gornji grad

 Tu stoji mogočna baročna katedrala. Njeno notranjost krasijo slike slavnih slikarjev

 Po ogledu in strokovni razlagi si bomo privoščili toplo jed iz domačega lonca

 Po slikoviti pokrajini se bomo skupaj odpravili na Ljubno. Kraj je znan po flosarjih »vicerjih« in Zagarjih

 Nas cilj je najlepša alpska dolina v Evropi, Logarska dolina. Kjer bomo občudovali ta naravni krajinski park ter po želji obiskali slap Rinka in Palenk

 Ob povratku se bomo oglašili v Lučah v gostilnici Raduha. Kjer nam bo Emika ob prijetni glasbi ponudila specialitete hrane

Zavedamo se, da bo slovo vse prej kot prijetno, a spoznali se bomo in tudi srečanja ob drugih prilikah in aranžmajih bodo naše skupne želje in priisege.

Podrobnejše informacije dobite v naši hiši, kjer smo vam na voljo vsak dan, osebno z najavo ali po telefonu na številko 831-023, 831-081 ali 840-114 (omrežna skupina 063), ali po telexu št. 33846.

življenju. Skratka, za malo cvenka in dragocenega časa ponujamo dragoceno sprostitve in spoznanje, da je Zgornjesavinjska dolina vredna oglada...«

Za v prihodnje ima Anka še precej načrtov. Med drugimi tudi tega, da bi postala cvetna nedelja, to je nedelja pred veliko nočjo, praznik. Ob bogatem ljudskem izročilu in mnogih ohranjenih šegah bi bilo moč cvetno nedeljo še popestriti in jo napraviti tako zanimivo, da bi postala pravi pravcati praznik, mikaven tako za domačine kot tudi turiste.

Besedilo in slika:
Andrej Ulaga

Dr. Ilija Jurančič (4)

OSEBNI DOHODKI V NOVIH RAZMERAH

Za strokovnjake, ki pripravljajo delovni proces delovnih norm, pa učinkoviti ni mogoče določiti. Delo se mora programirati in s programom predvideti vse sestavine delovne uspešnosti: učinkovitost, kakovost, gospodarnost in ustvarjalnost pri delu. S primerjavo med programom in njegovo realizacijo je mogoče ugotoviti delovno uspešnost posameznega delavca ali delovno povezano skupine in to ugotovitev uporabiti pri obračunu osebnega dohodka. Takšna ugotovitev sicer ni istovetna izmerjenemu delovnemu učinku. Delovni rezultat obravnava veliko bolj celovito, ugotavlja pa se na daljše časovno obdobje, za mesec, več mesecev ali za celo leto.

Enako ni mogoče predvideti normiranega dela za poslovodsko delo. Delovni rezultat poslovodnega dela je doseženi dobiček (v primerjavi s preteklim obdobjem in v primerjavi z dobičkom, ki ga dosegajo druga podjetja iste dejavnosti) in tehnološka in poslovna perspektiva podjetja za vnaprej. Tudi to je celovito ugotovljena delovna uspešnost poslovodstva, preizkuša pa se enkrat letno, ko mora poslovodstvo pripraviti poročilo o svojem delu, o katerem razpravljajo delavci z osebnim izjavljanjem.

Kakovost dela

Kakovost dela postaja v sodobnem svetu vse pomembnejša pojavna oblika delovne uspešnosti delavca in delovnega procesa. Poleg kakovosti proizvodov in storitev je cilj vzpostavitev tekoče in celovite kakovosti dela in poslovanja, kjer ima svoje mesto in naloge vsak delavec, od vratarja do direktorja.

Proizvodi in storitve slabše kakovosti dosegajo vedno slabšo ceno, če jih je sploh še mogoče vnovčiti. V prete-

klosti so kakovost proizvodov in storitev zagotavljali z brigadami kontrolorjev, organiziranimi kot nekakšne posebne tehnične (policijske) službe. Sodoben pristop za zagotavljanje kakovosti zahteva, da vsak delavec v delovnem procesu opravi svoj del posla tako, da delo in poslovanje poteka optimalno in daje najboljšo možno kakovost. V tem smislu mora biti tudi vsak delavec motiviran za kakovost dela in poslovanja, proizvodov in storitev.

Izhodišče motiviranja za kakovost je program, za izboljšanje kakovosti, ki ga mora poslovodstvo pripraviti za vsako leto. S programom se določijo ukrepi in aktivnosti za izboljšanje kakovosti in predstavijo rezultati, ki jih je z izboljšanjem kakovosti mogoče pričakovati. Prav tako mora biti s programom predvideno, kakšne so materialne posledice obračuna obsega dohodka za doseženo ali nedoseženo izboljšanje kakovosti. V učinke motivacije za izboljšanje kakovosti morajo biti vključeni vsi tisti delavci, ki s svojimi aktivnostmi omogočajo doseganje ali nedoseganje izboljševanja kakovosti. To še posebej velja za delavce, ki pripravljajo delovni proces, vodstvene in poslovodne delavce ter vse tiste delavce, ki so posredno ali neposredno vključeni v izvajanje programov za izboljšanje kakovosti. To seveda velja tudi za delavce v službi kakovosti in zanesljivosti.

V neposredni proizvodnji je mogoče doseganje kakovosti tudi izmeriti. V tistih delih delovnega procesa ali celo pri tistih delovnih operacijah, kjer je večje tveganje za slabšo kakovost, mora biti vnaprej določena pričakovana kakovost (normativni kakovosti) in tudi merila, kako doseženo kakovost upoštevati pri obračunu osebnega dohodka. Normalna (predvidena, pričakovana) kakovost mora dati delavcu nor-

malen osebni dohodek. Boljša kakovost se mora pri obračunu osebnega dohodka izraziti s povečanjem, slabša pa z znižanjem osebnega dohodka. Vse to v okviru, ki v zadostni meri motivira aktivnosti za izboljšanje kakovosti in ki ne povzroča socialnih nemirov in napetosti. S pravo mero.

Gospodarnost dela

Gospodarnost dela kot pojavna oblika delovne uspešnosti pomeni obravnavanje dejstva, s kolikšnimi stroški je potekal delovni proces. Ker stroški v finančni strukturi vsakega delovnega procesa pomenijo največji del, ponekod tudi 90, 95 ali celo več odstotkov celotnega prihodka, je to izjemno pomembna sestavina delovnega prispevka. Zniževanje stroškov je v vsakem delovnem procesu, pri nas in tudi drugod najpomembnejša aktivnost, ki omogoča in zagotavlja cenovno aktivnost proizvodov na tržišču. Tisti, ki bolj znižujejo stroške, dosegajo večji dobiček in lahko več kot konkurenca vlagajo v kadre in v razvoj tehnologije.

Gospodarnost dela je le izjemoma lahko individualna pojavna oblika delovne uspešnosti delavca. Le v tistih primerih, ko posamezni delavec vključuje surovino v delovni proces in je od njega odvisno, ali bo izkoristek surovine boljši ali slabši, je smotno in racionalno določiti normativ porabe materiala in dosežene rezultate upoštevati pri obračunu osebnega dohodka delavca. To so redki, a za racionalno porabo surovin zelo pomembni primeri. Delež prihranka surovin lahko pri takšnem delavcu znaša večino ali celo veliko večino njegovega osebnega dohodka, neracionalna poraba surovin pa mora takega delavca izločiti iz dela pri vključevanju surovin v delovni proces.

Poleg izjemnih primerov individual-

nega ugotavljanja gospodarnosti dela za posameznega delavca bo ta pojavna oblika delovne uspešnosti praviloma uporabljena za delovno povezano skupino delavcev, ki opravlja svoje delo v večji ali manjši organizacijski enoti. Osnovni pogoj za povezovalne dosežene stroškov za višino osebnega dohodka delavcev je, da se normalna poraba določi vnaprej. V razmerah štirimestne inflacije seveda normalno obsega stroškov ni mogoče določiti v denarnih zneskih, lahko pa se določijo deleži. In če so delavci v vsakem izmed delovnih procesov motivirani in materialno stimulirani za zniževanje stroškov, je to za atraktivnost delovnega programa na tržišču samo koristno. Večina stroškov namreč ni odvisna le od delavcev, lahko pa ti bistveno vplivajo, da so stroški delovnega procesa manjši. To možnost pa velja izkoristiti v interesu posameznega delavca, skupine delavcev, delovnega kolektiva in celotne družbene skupnosti.

Ustvarjalnost pri delu

Ustvarjalnost pri delu je z razvojnega vidika delovnega procesa, kolektiva in družbene skupnosti najpomembnejša pojavna oblika delovne uspešnosti. Delovni proces, ki se tekoče razvija in modernizira, ohranja svojo vitalnost in tudi konkurenčnost na tržišču. V nasprotju s tem, delovni proces, v katerem se ustvarjalnost pri delu ne realizira, postane postopoma tehnološko zastarel in dohodkovno problematičen.

Kot ustvarjalnost pri delu obravnavamo tu vse primere izboljševanja delovnih procesov in ne samo tistega dela, ki ga oblikujejo in predlagajo delavci izven svojih rednih in normalnih delovnih obveznosti. Množična ustvarjalnost pri delu je sicer pomembna in zanimiva, vendar moramo vedeti, da večino izboljšav oblikujejo in uveljavijo profesionalci. Na Japonskem na primer ugotavljajo, da profesionalci (tehnologi, konstruktorji, razvijalci in raziskovalci) oblikujejo in uveljavijo 85 do 90 odstotkov vseh izboljšav delovnih procesov, tako da iz množične ustvarjalnosti, ki je tam izjemno razvita, izhaja le 10 do 15 odstotkov primerov izboljšav delovnih procesov. Kljub temu posvečajo množični ustvarjalnosti izjemno pozornost in dosegajo tudi iz-

jemne rezultate. Enako pomembni kot neposredne koristi množične ustvarjalnosti pri delu so tudi stranski učinki. Japonci namreč ugotavljajo, da so tisti delavci, ki sami razmišljajo o možnostih izboljševanja delovnega procesa, tudi veliko bolj dovtetni za uvajanje izboljšav, ki jih predlagajo drugi. Tudi tistih, ki jih predlagajo profesionalci. Odbor proti uvajanju novih postopkov in novih proizvodov pa je v naših razmerah in tudi drugod največja ovira za tekoče izboljševanje v vseh delovnih procesih. Prav zato moramo vzporedno obravnavati motivacijo za oboje: množično ustvarjalnost pri delu in ustvarjalnost pri delu profesionalcev (tehnologov, konstruktorjev, razvijalcev in raziskovalcev), ki izboljšujejo delovne procese v okviru svojih rednih delovnih zadolžitvev.

Naša praksa spodbujanja ustvarjalnosti pri delu je mizerna, prav takšni pa so tudi rezultati. Zaradi zahtev sindikatov, družbenih pravobranilcev samoupravljanja in tudi drugih dejavnikov imajo praktično v vseh podjetjih in tudi v drugih organizacijah pravilnike o nagrajevanju izboljšav delovnega procesa (inovacij). Vendar v večini naših organizacij teh pravilnikov sploh ne uporabljajo. Ponekod od časa do časa sicer kdo dobi kakšno nagrado. Le v majhnem številu podjetij pa sistematično spodbujajo izboljševanje delovnih procesov in pri tem dosegajo rezultate, kot je to normalno v evropskih državah (20 do 40 predlogov izboljšav na 100 zaposlenih delavcev). V praksi naših podjetij lahko ugotovimo 4 tipe klime, ki vlada glede spodbujanja ustvarjalnosti pri delu:

1. V podjetju sistematično preprečujejo ustvarjalnost in sikanirajo vse tiste, ki predlagajo izboljšave delovnega procesa. Takih podjetij je v Sloveniji kakih 25 do 30 odstotkov!
2. V podjetju so povsem brezbržni do ustvarjalnosti, vendar predlaganje izboljšav delovnega procesa ne štejejo v slabo. Takih podjetij je v Sloveniji do 55 odstotkov!
3. V podjetju spodbujajo ustvarjalnost pri delu in sistematično motivirajo delavca za izboljševanje delovnih procesov. Takih podjetij je v Sloveniji 20 do 25 odstotkov.

Nadaljevanje prihodnj

Glosa

Le kdo daje Tonki municijo

Takoj ko predsednica mladine, Polonca Fričko, odide, Tine Brihta kar pade v naslonjač. Kako močno človeka zdela takle pogovor. Ko bi rekla le eno samo besedo o delu, ki da se ga bodo mlade tovarišice bolj z vne mo lotile. Kaj šel! Kar naprej ista pesem: smo premalo plačane, se nas premalo upošteva, zakaj so le ta stare lahko tajnice in še druge takšne... Vrag naj vzame vse skupaj! Metle bi bilo treba in palice, ne pa kar naprej božati. Riba smrdi pri glavni!

Joj, moj pritisk! pomisli Tine Brihta in seže v predal po tableto. Tovariš, ne razburjate se! jih je ondan slišal v ordinaciji. Da, tako je, zdravnik že ve, zakaj človeka je. Le mirno kri, pa bo vse dobro!

Na vrsti so zdaj akti, prošnje za sklenitev delovnega razmerja. Hiša se bo vsak hip razletela, šefi pa bašejo vanjo nove in nove ljudi. Ko bi človek vsaj vedel, po kakšnih kriterijih! Tako je prišel tudi Tone. Na zavodu so se oddahnili, da so se ga znebili, ker ni bil za nobeno rabo, tu pa zdaj izsiljuje. Zaradi njega je bilo treba oceno istega delovnega mesta napihniiti do stropa, zraven pa, kajpak, še stanovanje. Pripeljal ga je Tomaž, razumljivo. Tako kot Cvetko, Stefana, Poldeta... A najhuje je, ker nihče ne ve, kdo vse stoji za temi ljudmi. S sistemizacijo je pa tako kot s harmoniko: če hočeš spraviti koga pod streho, jo raztegneš, če bi se pa rad koga znebil, ukineš delovno mesto ali pa kar oddelek.

In kaj je zdaj to! Spet nova prošnja! Naša barka je že tako in tako prepolna. Le kam naj potaknem vse te ljudi! Kam plovemo! In Tine Brihta vzame v roke prošnjo in bere:

»Podpisana Tonka Visočnica, rojena 27. maja 1968 v Ljubljani (delavska družina), zdaj stanujoča v Mariboru, ulica Treh cesarjev št. 18, se na osnovi razgovora z vašim tovarišem direktorjem Janezom Železnikom in članoma kolegija Štefanom Ovco ter Tinotom Pohlevnom prijavljam (v primeru sprejetja mojih pogojev) na prosto delovno mesto referenta za reševanje perečih ekonomskih problemov v oddelku za tekočo gospodarsko situacijo.

Moji pogoji izhajajo tako iz sedanjega položaja, ki ga posedujem, kakor tudi iz plansko odbranih smotrov in svrhu dokončanja magistrerja iz visokega programiranja poslovnih ciljev kot perspektivne discipline v sklopu novih ekonomskih znanosti.

Kar se položaja tiče, naj omenim, da sem vodja ekonomske ekipe, to je štabne službe direktorja, ki zajema plan, analitsko obdelavo podatkov in organizacijo razvoja. Tu ima možnost makroekonomskega študijskega poglobljanja, interdisciplinarnega kompariranja z določenimi izsledki pa tudi vpogled v mikroekonomske premike določenih procesov v organizaciji dela in realizaciji rezultatov. Mesečno dosegam 1.680 milijonov starih dinarjev povprečja brez nadur, kilo-

metrin in drugih dodatkov, ki mu po pravilniku pripadajo na sedanjem delovnem mestu. Vaša odločitev bi se morala v globalu nanašati nekako na ta podatek.

Kar se pa magistrerja tiče, sem v zaostanku s plačilom 1.200 starih milijard na račun prevoznih stroškov, in 25.000 dinarjev vpisnine oziroma šolnine. Če se boste odločili za moj sprejem v delovno razmerje z vašo delovno skupnostjo, dopuščam možnost za odpis teh stroškov s pripombo, da bom naknadno priložila potrdilo v zvezi s stroški absolventske – postdiplomske strokovne ekurzije maja 1990 na Kitajsko.

Nadalje potrebujem vsaj dvosobno stanovanje s centralno kurjavo. Če prakticirate odobravanje kreditov za nakup lastnega stanovanja, z interno obrestno mero, bi vsekakor prvenstveno reflektirala na nakup lastnega stanovanja, ker imam že privarčevanih nekaj lastnih sredstev, kar naj bi stimuliralo vašo dokočno odločitev.

S spoštovanjem, vaša Tonka Visočnica.

Ta ženska je pa od vraga! mrzlo spreleti Tineta Brihta. Niti toliko ne počaka, da bi prestopila prag, že od zunaj strelja. Le kdo ji daje municijo? Kaj če ne Slavko sam?

Z njo bodo še križi...

Brez razburjanja! Za vsak primer poseže Tine Brihta še enkrat v predal po tableto, potem pa sklene: Jaz že ne bom proti! Zakaj bi za druge hodil po kostanj v žerjavico? Kakor si bodo postlali, tako bodo ležali. Če bodo kdaj šli ali bodo morali iti, bodo morali potegniti tudi svojo kadrovske kolono za seboj. Če je ne bodo, njihova stvar; se bo vsaj videlo, kakšne barve so. Tudi v tem primeru velja: le mirno kri!

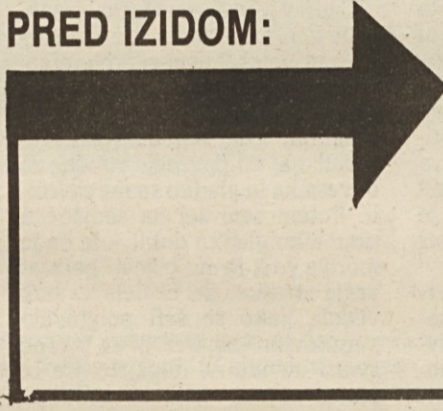
Ampak nekaj je kljub temu treba storiti za večjo aktivizacijo strokovnega in administrativnega aparata, sklene Tine Brihta. Če že zaradi drugega ne – zaradi pritiskov od zunaj. Ali je sploh možno povečati delovni učinek takšnega aparata, kakršen je naš? To nikakor ni neumno vprašanje! ugotovi Tine Brihta in nekoliko mu odleže. Kaj ko bi o tem povprašal kakšnega strokovnjaka? Zakaj ne kar Lojzeta?

- Tovarišica Francka?
- Prosim, tovariš Tine!
- Zvežite me, prosim, s tovarišem Lojzatom Drilom, direktorjem inštituta za metrološko merjenje produktivnosti dela!
- Meteorološko?
- Ne metrološko!

- Takoj, tovariš Tine!
- Halo! Tu Lojze.
- Oho! Le kako, da si se spomnil name?
- Pomoč potrebujem. Nasvet, kako stimulirati strokovni aparat, da bi kaj dal od sebe.
- Nič ne bo, dragi Tine! Smo v rekonstrukciji...
- Kako v rekonstrukciji. V rekonstrukciji smo mi.
- Ukinjamo se. Jaz bom odprl privatno svetovalno, drugi pa gre do vsak po svoje. Saj res: imaš ti kaj odprtega?
- Isto sem te hotel vprašati jaz...
- Zase?
- Jasno, zase!
- Mi se zapiram, kot sem ti že rekel. Vi pa boste še?
- Nekaj časa še, vendar ne več dolgo. Če boš iskal za druge, poglej malo še zame!
- Ti pa zame!
- In mi takoj sporoči!
- Ti pa meni!
- Že vnaprej hvala!
- Tebi hvala!
- Ni za kaj!
- Rekel sem kar tako, če kaj bo. Če ne bo, pa tudi hvala. Bo pa drugič...
- In tebi tudi!

Tone Pakar

PRED IZIDOM:

priročnik za organiziranje inventivne dejavnosti

INOVACIJSKA PRAKSA (delovni naslov)

Izide v septembru 1989 v zbirki Knjižnica Sindikati založbe ČZP Enotnost.

Prednaročila pošljite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4; telefon (061) 321-255.

NAGRADNA KRIŽANKA

št. 31

Delavska enotnost			AVTOR KRIZANKE R. NOČ	AVTOR NOVEL	ŠVED. IME FINSKEGA OTOČJA V BOTNIŠK. ZALIVU	SREDIŠČE	ŠPANSKO MOŠ. IME	Delavska enotnost	NINO ROBIČ	DERIVATI ALKOHOLOV OB REAKCIJS KISLINO	SKUPNO IME ZA PLODOVE FIZOLA	AMERIŠKI AVANTG. SKLADATELJI (CHARLES)	TISOČ KILOGRAMOV
SLOV. UMETNOSTNI ZGODOVINAR IN UNIVERZITETNI PROFESOR ŠUMI								PELIKAN	ANTON	INGOLIC			
OZALJŠANA KOČIJA													
BICI-KLIZEM													
GLASILO ITALIJ. SOCIALISTOV								VOJAŠKI PRATEZ					
DOHODEK OD GLAVNICE (množ.)								LETUVIŠČEV SVIČI					
PREBIV. PRLEKJE								VLADAVINA					
IMAMA													
HITRA TEKAČICA IZ GRŠKE MITOL.												FRANC. DIPLOMAT, KI JE DAL IME NIKOTINU	
POSREDNIK V ELEKTROTEHNIKI	MALO-KRVNOST	PREBIV. CIIRSKO ZAPIRALO				STIK ROKE S TRUPOM			ČEŠ. VERSKI REFORMATOR HUS	VOJAN RUS			
RAZGLASITEV OZ. NANITEV						UMETNO VLAKNO	PRIPOROČILA KAREL ERBEN						
VELIKO FINSKO JEZERO					STRUJA			ČAS BREZ VOJNE KLADA ZA SEKANJE			AKTINIJ PRVI PRE- VOD BIBLIJE V LATINSČINO		
PLAKAT			PEVKA FITZGERALD	FR. FILOZOF IN ZGODOVINAR	REKA V MONGOLIJI				VRSTA ZEMLJE	OTOK PRI SUMATRI			
SL. ZBOROV. SKLADATELJ ADAMIC			GR. BOG VETROV	PODOBA GOLEGA TELESA		NAPAD NA POLITIKA	SLUŽBA DRUŽB. KNJI- GOVODSTVA		VNETLJIV STRUPEN PLIN	NEON			ANDREAS BAUER
NEURESNIČLJIVOST, NESTVARNOST													
MARTIN EDEN									REKA IN FJORD NA NORVEŠKEM				
ANTON CEHOV			KITAJSKA UTEŽNA MERA			SOD. SLOV. PESNICA (MAJDA)			ZNAMKA ŠVEDSKEGA AYTA				

Rešitev nagradne križanke številka 31 pošljite do 22. avgusta, na naslov DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 31. Nagrade so: 200.000, 120.000 in 100.000 dinarjev

Rešitev nagradne križanke številka 29

PSIKA, AKTIVIST, REVOLUCIONARKA, EVA RAS, STANIOL, DENAR, TAO, AVE, SRAKOPER, KANIN, TI, DAR, TRN, RT, ANSA, ŠM, ROKE, VŠIV, MILIJARDA, NAMAKANJE, RAOS, ILORIN, IRIARTE, KININ, GAD, DAN

Izzrebani reševalci nagradne križanke številka 29

1. Marija Primc, Celovška 122, 61000 Ljubljana,
2. Marica Kompan, Malgajeva 21 a, 63000 Celje,
3. Zdravko Kovač, Ul. Juleta Gabrovska 32, 64000 Kranj

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samopravnostni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h.c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 5.200 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poština plačana v gotovini
- Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Casopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Bencič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Pekar in Nada Serajnik

»Na delavski svet sem naslovil prošnjo za dopust s pravico do nadomestila osebnega dohodka. Prosil sem za dva dni, da bi opravil strokovni izpit za jadralnega pilota. Potreboval sem še teden dni za praktično usposabljanje in zato sem vložil še prošnjo za toliko dni brezplačnega dopusta. Vse to mi pripada po 110. točki 4. člena in 108. točki 3. člena našega pravilnika o delovnih razmerjih.

Dolgo ni bilo iz vsega tega nič in vložil sem dodatno zahtevo, saj je zakonski rok za odgovor potekel. Potem sem sklep delavskega sveta tozda le prebral na oglasni deski. Prošnjo so mi zavrnil, češ da šolanje za jadralnega pilota nima nobene zveze z interesi tozda.

Naj točno citiram: »Jadralnega pilota v kleti ne potrebujemo.«

Jadralnega pilota v kleti ne potrebujejo

Kajpak smo debelo gledali, za kaj tule pravzaprav gre. Pred pogovorom smo namreč poklicali občinski sindikalni svet. Predsednica in sekretar sta bila resna dopustu, tajnica pa je povedala, da primer pozna iz zapisnikov in ve, da se je predsednica občinskega sindikata odločno postavila v bran delavca. Kaj zlomka je vsem toliko do tega pilotiranja, nas je zanimalo:

»Saj ne gre toliko za pilotiranje kot za pravice, ki jih delavcu omogoča pravilnik o delovnih razmerjih. Te pa so bistveno večje, kot sem zanje prosil sam. In tudi ne gre zgolj za interese tozda, ampak tudi za delavčev in družbeni interes, tudi za, denimo, športno udejstvovanje in strokovna usposabljanja.

Da gre pri tem še za vključevanje v sestav rezervne vojne aviacije in za obrambne interese, niti ne bi razpredal. Omenjam le, ker me je prizadel zasmehljiv odnos. Vsa stvar me je že pomladi veljala 15 milijonov dinarjev, kar je pri naših beraških plačah velik zalogaj. Usposabljanju sem žrtvoval ogromno časa in vse to bi lahko padlo v vodo. Tako sem vzel posmehovanje na oglasni deski o pilotih v kleti za veliko žalitev.«

Brezplodna podpora občinskega sindikata

Potem smo poslušali še o Srečkovi prošnji, naj ga pri zaščiti njegovih interesov zastopa osnovna organizacija sindikata, naj da vsaj mnenje. Dve uri pred odločanjem so mu sporočili, da ga sindikat ne kani zastopati in naj si najde drugega zagovornika. Dve uri pred sestankom in na delovnem mestu?! Očitno zmotirana zgodba jim je le padla v vodo, ker je na sestanku prišla Marjana Ljubec, predsednica občinskega sindikata in se odločno zavzela za njegove pravice. Ugotovila je, da so zakonite. V zapisniku te seje delavskega sveta, na katerega nas je opozorila prijazna tajnica na občinskem svetu,

Začelo se je kot ponavadi, s telefonskim klicem – Pridite v Ljutomer, v Slovinovega Ljutomerčana. Tam počno s kletarjem kot svinja z mehomo. Čeprav je vzoren delavec, kar mu sicer priznavajo, se preveč zaveda svojih pravic. To pa je pri nas velik greh...

Ker iz izkušenj vemo, kako hudičevo bridka je pri nas usoda dobrih delavcev z malce ostrejšim jezikom, smo pač stopili v Ljutomer. Srečka Lukovnjaka smo našli pod točnim naslovom – Kletar v Slovinu, DO Ljutomerčan, tozda Ljutomerska klet. Pomenek se je začel sumljivo nedolžno.

smo med drugim prebrali naslednje predsednične besede:

»Srečko Lukovnjak je prošnjo vložil pravočasno in poslovodni organ bi moral v tem času poskrbeti za nadomestilo. Argument šefov, da v Ljutomeru ni moč najti delavcev za nadomeščanje, je nič – vsaj dokler bo na zavodu za zaposlovanje prijavljenih 350 iskalcev zaposlitve. Za povrh je Lukovnjak vesten in natančen pri svojem delu v kleti.

Sklep delavskega sveta o zavrnitvi njegove prošnje je nezakonit, pri tem pa je nezakonito ravnal tudi direktor tozda, saj bi moral sam dati veto na nezakonit sklep samoupravnega organa...«

No, vse to ni nič pomagalo in delavski svet se ni premislil. Srečko bo pravico kajpak iskal na sodišču in pri tem mu bo pomagala tudi služba pravne pomoči pri občinskem sindikatu.

Šefove grehe vedno plača delavec

Nam pa vse to pilotiranje le še ni šlo v glavo. Izkušnje pač. Trmarili smo toliko časa, da je Srečko Lukovnjak prišel s pravnjo besedo na plan. Svoji šefom je že lep čas trn v peti in vsako malenkost izkoristijo za maščevanje. Poizvedeli smo, kaj je pravzaprav s tem trnom:

»Začelo se je, ko so me hoteli brez pisne odločbe premestiti na drugo delo, v skladišče. Čeprav pri nas kletar ni prav nič cenjen poklic, ga sam vendarle spoštujem in zanj sem tudi usposobljen. Če naj bi že šel v skladišče, sem hotel vsaj kakšen listek v roke. Potem mi je direktor, ki me je poklical na pogovor, zatrdil, da bo vse v redu. Delovodja pa me je vendarle dal v disciplinski postopek, češ da sem odklonil de-

Srečko Lukovnjak ni hotel točiti brozge in zato se je znašel v godlji

BOJTE SE LJUTOMERSKEGA RIZLINGA

Že po teh obtožbah nam je bilo končno več kot jasno, zakaj se mora kar občinski sindikat boriti za Srečkovo pilotiranje. Toda najhujši zalogaji so šele sledili: »Člani delavskega sveta naj proučijo in seznanijo delavce, če je bila zakonita prodaja pijače v Slovinu Ljubljana (od 20. do 31. maja, več tovrnjakov cistern Ljutomerčana, prodano za rizling). Vem, da je šlo za mešano in manj kakovostno vino, odpredeljeno kot buteljčno vino Laški rizling...«

Vinskemu sejmu v pozdrav

Res smo še prebirali o dvomu v zakonitost dejstva, da namestnik direktorja predsednikuje delavskemu svetu in se zgodi, da vodstvo konkretne seje delavskega sveta prevzame direktor splošnega sektorja, pa da delovna enota Klet sploh nima delegata v delavskem svetu in šefe sprejemajo mimo zakonov... Toda v to se nismo spuščali. Cene vina so astronomske, vinski sejem je na pragu, vroče je pa žeja hudo – Srečko, mar nam res točijo ponaredke? Je to vzrok, da šefom ne dišiš, kot naj bi nam dišala kapljica, ki jo točiš?

»No, to imate že prav, da gre za hudo reč. Vino je plemenita pijača in pravi kletar ne sme pustiti, da bi jo kdorkoli s čimerkoli kalil. Naj začnem z drobnarijo – prodajamo tri vrste vina, Slavček, Griček in Namizno belo. Kot kletar točno vem, da gre za popolnoma isto vino s tremi imeni in kar je še bolj nelogično, tudi cene so različne.

Zdaj pa k najhujšemu. Pridejo cisterne iz Ljubljane po vino. Seveda sem jih kot kletar polnil, skupaj s sodelavcem. Ta je prvi opazil in vprašal – Ti, saj tole je Ljutomerčan, več mešanih sort in manj kakovosten kot rizling, ki je zapisan na izdajnici. Tole bo najbrž pomota?

Ker je Laški rizling res čista sorta z geografskim poreklom in ker so pri pošiljki Ljutomerčana Slovinu tudi na laboratorijski vzorec napisali rizling, sem stopil do enologa. Ta je hkrati namestnik direktorja tozda, torej dvakrat pravi naslov. Lepo vljudno sem

ga opozoril na pomoto, pa me je zavrnil, da je že prav tako. Slovin da bi Ljutomerčana ne kupil in da moramo napisati tako.

Mirna vest, nemirno spanje

Tega nisem mogel kar tako pogoltniti, da pa bi komu ne storil krivice, ker bi pristojni nesorazumno lahko že razčistili, sem poklical v Ljubljano. Takole je tekel pogovor s tovarišico, ki se je predstavila za Hildo:

– Preverjam vino, ki ste ga od nas dobili 31. 5. Mi lahko poveste, koliko litrov ga je bilo?

– Povejte mi številko dobavnice, da bi ne prišlo do pomote.

– Zdajle je nimam, kličem iz centrale...

– Potem si pa zapišite, da bova videla, ali govoriva o isti stvari. Številka dobavnice je ta in ta, litrov toliko in toliko, prevoznik pa ta in ta. Sorta je Laški rizling...

Nič nisem vrtal, da bi ja komu ne storil krivice in po krivem namigoval. Zakaj bi delal zdravo, ko so pa morda naši z njimi vse skupaj že uredili. Vse sem še enkrat preveril, potem pa sem moral obvestiti delavski svet, da kaže, kako to le niso čisti posli. Ker se delavski svet ni zganil, ker je celo zavrnil pobudo, da bi sprožili preiskavo in naj vse preveri morda kar naša samoupravna delavska kontrola...

Bi to ne bilo dovolj?

»Ker so se celo tega izogibali in so končno le popustili, ker v vseh organih in organizacijah ždi isti ljudje, takšnemu postopku pri nas ne moreš zaupati. Upravičeno podvomiš, da bi šlo za zavlačevanje, med katerim bi morda kakšen dokaz lahko celo izginil. To pa je resen sum kaznivnega dejanja in vsak bi se moral počutiti sokrivnega, če bi ga kakorkoli prikrival. Znova sem vse preveril in vse je dokazljivo. Tu so dokumenti pa dnevniki dela, zadnji inventurni zapisnik, pričevanja, preverba količine prevzetega in sprešanega grozdja rizling, skratka več kot dovolj, da sem vse skupaj predal UJV in tožilstvu. Tudi predsednica občinskega sindikata se je strinjala, da je to preresno za interno obravnavo in tako sem imel še bolj mirno vest.«

Vest že, vest. Spanja pa Srečko Lukovnjak gotovo nima mirnega. Pravi sicer, da zdaj normalno dela – kolikor je moč normalno delati pod posrednimi in neposrednimi pritiski. K sreči pa zaupa veljavi in moči sindikata in tudi v svoje dokaze je tako prepričan, da meni, da ga policija in tožilstvo ne bosta pustila na cedilu. In še na nekaj se, z nami vred, zanaša.

Slovin je namreč firma tako uglednega imena, da ji gotovo ne bo vseeno, kakšno vino se toči pod njenim imenom. In tudi ne, kako se godi delavcu, ki mu ni vseeno, kaj s tem imenom počno.

Ciril Brajer

LIPE SVEDER: PROGRAMI

